

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**ZEKÂ ENGELLİ KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN
NORMAL ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİNİN SAPTANMASI
(KOCAELİ-MERKEZ İLKÖĞRETİM OKULLARI ÖRNEĞİ)**
(Yüksek Lisans Tezi)

GÜL GÜLSÜN KAYA

İSTANBUL, 2007

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**ZEKÂ ENGELLİ KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN
NORMAL ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİNİN SAPTANMASI
(KOCAELİ-MERKEZ İLKÖĞRETİM OKULLARI ÖRNEĞİ)**
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan;
Gül Gülsün KAYA
TZEYD2551-032

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. C. Gazi Uçkun

İSTANBUL, 2007

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi, Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak, hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and içerim.

Gül Gülsün KAYA

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Bu çalışmada, kaynaştırma öğrencilerinin normal öğrenciler üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Araştırmanın amacı; normal öğrencilerden elde edilen bulgulara dayanılarak, kaynaştırma öğrencilerinin, normal öğrenciler üzerindeki etkilerini saptamaktır.

Araştırma çerçevesinde hazırlanan anket, Kocaeli-Merkez ilçedeki beş ilköğretim okulunda, kaynaştırma öğrencileriyle birlikte eğitim alan 412 normal öğrenciye uygulanarak gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmada, fikir ve eleştirileriyle destek olan danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Gazi Uçkun ile anket uygulamaları esnasında kolaylık sağlayan okul yöneticilerine ve öğretmenlere katkılarından dolayı teşekkür ederim. Ayrıca çalışmalarım sırasında her türlü desteğini esirgemeyen eşime ve özverisinden dolayı oğluma teşekkür ederim.

İstanbul, 2007

Gül Gülsün KAYA

ZEKÂ ENGELLİ KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN NORMAL ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN SAPTANMASI (KOCAELİ – MERKEZ İLKÖĞRETİM OKULLARI ÖRNEĞİ)

Gül Gülsün KAYA

Özet

Ülkemizde özel eğitim hizmetleri, 1983 – 1997 tarihleri arasına 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu ile yürütülmüştür. 1997 yılında, özel eğitim alanında pek çok çağdaş gelişmeler içeren, 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname yürürlüğe girmiştir.

2000 yılında yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 8. maddesinde, zorunlu eğitim çağına gelen, özel eğitim gerektiren her bireyin okulöncesi veya ilköğretim okullarına kayıt yaptırma hakkına sahip oldukları açıkça belirtilmiştir. Aynı yönetmeliğin 67. maddesinde özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte, destek eğitim hizmetleri sağlanarak eğitim ve öğretim almaları “kaynaştırma” tanımı ile belirtilmiştir.

Bu araştırmada normal eğitim veren ilköğretim okullarında eğitim öğretim gören kaynaştırma öğrencilerinin, normal öğrencilere etkisini saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın amacı, bu saptamalardan yola çıkarak kaynaştırma öğrencilerinin, normal öğrenciler üzerindeki etkilerini saptamaktır.

Araştırma için hazırlanan veri toplama aracı, Kocaeli – Merkez ilçedeki 2005-2006 eğitim öğretim yılında normal eğitim veren 5 ilköğretim okulunda, zekâ engelli kaynaştırma öğrencileriyle birlikte eğitim alan 412 normal öğrenciye uygulanmıştır. Sorular ilköğretim okullarının birinci kademelerindeki 3.4.5. sınıflara yöneltilmiştir. İlköğretim okulları random yöntemi ile belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, zihinsel engelli, ayırıştırma, kaynaştırma.

**DETERMINATION OF THE MENTALLY DISORDERED INTEGRATION
STUDENTS' EFFECTS TOWARD REGULAR STUDENTS (A CASE STUDY
IN SCHOOLS OF KOCAELI REGION)**

Gül Gülsün Kaya

Abstract

Between the years of 1983-1997, providing the private special education in Turkey is regulated by the law number 2916, and its title is "Children Who Needs Special Care Education". The number 573 Governmental Decree, which includes many contemporary improvements, was added to same article of the law in the year of 1997.

The Ministry of Education issued Private Special Education Regulations for providers which went into effect in the year 2000. This regulation's article number 8 describes clearly that every children who enters to age of obligatory education, also every children who needs special care education has right for registration to primary education schools. In the same regulation, the article number 67 explains the description of integration as: the children, who needs special care education shall receive supporting education services and academic education with the regular children who do not have any negative affects of intellectual capacity and ability to function.

This study is to determine how regular students effected by the integration students in primary education schools which provide regular academic education. The main purpose of the study is to evaluate these determinations to find out the influences caused by integration students towards regular students.

This investigation's database is collected from 412 regular students, who received education with mentally disordered integration students. These students are from 5 primary education schools which conducted regular academic education within the years of 2005 and 2006 in Kocaeli region. Questions are asked to 3rd 4th and 5th year students which are in first level of primary education schools. The primary education schools are chosen by random method.

Key Words:.,private education, mental disorder, Integration,segregation.

GİRİŞ

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir. Bu davranışsal değişiklikler sonucunda insan, toplumun bir parçası haline alır. Bu noktada eğitimin amacı, bireyin yaşadığı topluma uyum sağlaması için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumları bireye kazandırarak ona iletişim, sağlıklı yaşama ve üretim yeterliği kazandırmaktır.¹

2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu, özel eğitimin genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğunu, özel eğitim hizmetlerinin çocukların özür ve özellikleri dikkate alınarak mümkün olduğu kadar çocuğun yakınına götürülecek şekilde planlanacağını belirtmiştir. Ayrıca, durumları ve özellikleri uygun olan özel eğitime muhtaç çocukların, normal çocukların eğitimi için açılmış okul ve eğitim kurumlarında normal akranları arasında eğitim görmeleri için gerekli tedbirlerin alınacağını belirtmiştir.²

Ülkemizde özel eğitim gerektiren durumlar içinde en sık rastlanan zihinsel engelliliktir. Zihinsel engellilik; doğumdan önce, doğum sırasında ve sürecinde, çeşitli nedenlerle zihin gelişiminde ve fonksiyonlarında oluşan sürekli yavaşlama, duraklama ve gerileme gösteren ve bunun sonucu olarak etkili uyumsal davranışlarda gerilik ve yetersizlik gösteren sürekli bir durumdur.

Bu çalışmada sözü edilen engelli öğrenci grubu, zekâ seviyeleri 45-75 olan, “*eğitilebilir zihinsel engelli öğrenciler*” grubudur.

Kaynaştırma yoluyla eğitimde, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüklerince yapılan inceleme neticesinde, eğitilebilir seviyede olduğu tespit edilen çocukların eğitimleri, yeterli sayıda öğrenci bulunmaması halinde özel sınıf açılmayan durumlarda ilköğretim okullarında normal sınıflar içinde kaynaştırılmalarıyla sürdürülür. Kaynaştırma eğitimi ile bireyselleşmiş eğitim plan ve programları içerisinde, uygun görülen çocuklarla, engelli olmayan yaşlılarını eğitim ve sosyal yönden bütünleştirmek hedeflenir.

---

¹ Başaran, İ.E, Eğitim Bilimlerine Giriş, 1987,s.17.

² Eripek, S., Özel Eğitim, 2004, s.11.

Günümüzde özel eğitime muhtaç çocuklar için eğitim hizmeti veren kurum (özel eğitim sınıfı veya okulu) sayısının çok az olduğu dikkate alınır, sayıları azımsanmayacak ölçüde olan özel eğitime muhtaç çocukların, bir eğitim imkânına kavuşturulması, kaynaştırma eğitiminin temel amacı olmuştur. Böylece eğitilebilir zihinsel engelli öğrenciler ile normal öğrenciler, aynı örgün eğitim kurumlarında, aynı sınıflarda eğitim görmektedirler.

Ancak, yapılan araştırmalar göstermektedir ki; ülkemizde kaynaştırma uygulamasının başarıya ulaşabilmesi için gerekli olan destek özel eğitim hizmetleri sağlanamamakta, okullarda ve sınıflarda bulunması gereken donanım, araç gereçler temin edilememekte, aileler, öğretmenler, okul yöneticileri ve normal öğrenciler kaynaştırma uygulaması için bilgilendirilememekte, fiziksel ortamlarda düzenlemeler yapılamamakta, öğretmenler bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlayamamaktadır.

Tüm bu temel yetersizliklerin neticesinde, normal sınıflarda uygulanan kaynaştırma uygulaması, olumsuz sonuçlara yol açmaktadır.

Bu çalışmada elde edilen bulgular ışığında, normal öğrencilerin ne tür sorunlar yaşadıkları ve sorunların nedenleri belirlenebilir, bu sorunları gidermenin yolları araştırılabilir. Normal öğrencilerin bu uygulamaya bakış açıları, uygulama ile ilgili varsa yaşanan sıkıntılar, uygulamanın hedefine ulaşip ulaşmadığı, normal eğitimin kalitesini düşürüp düşürmediği gibi durumlar saptanabilecek, sorunları giderme amacıyla çözüm arayışlarına girilebilecektir.

Ülkemizde, kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili yapılan az sayıdaki çalışma göstermektedir ki; okullarımızda uygulanan kaynaştırma yönteminin her iki grup öğrenci için de iyi incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Böylece eğitim ve öğretimin kalitesini daha da yükseltmek mümkün olacaktır.

I. BÖLÜM

KAYNAK TARAMASI

1. ÖZEL EĞİTİM

Her insan sahip olduğu birçok yetenek ve ihtiyaçlarıyla birlikte dünyaya gelir. İhtiyaçların karşılanması ile yeteneklerin kullanılabilmesi ve geliştirilebilmesi için insanlar hayatları boyunca süren bir yetiştirme ve yetiştirilme süreci içerisine girer. En geniş anlamıyla, eğitim bu yetiştirme ve yetiştirilme sürecinin tamamını kapsayan bir kavramdır.

Eğitim pek çok düşünür ve eğitimci tarafından farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir:

Durkheim'a göre eğitim, çocukta fiziksel, entelektüel, ahlaki hallerin uyandırılması ve geliştirilmesi faaliyetleridir.

Tyler'a göre eğitim, kişinin davranış örüntülerini değiştirme sürecidir.

Ziya Gökalp'e göre eğitim, bir cemiyette yetişmiş neslin henüz yeni yetismeye başlayan nesle fikirlerini ve hislerini vermesidir.¹ Klasik eğitim anlayışı ise şöyledir; Eğitim, bireylerin toplum standartlarını, inançlarını ve yaşansal biçimlerini kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir. Eğitim, bireyin yaşadığı toplumda değeri olan yetenek, tutum ve davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür. Eğitim bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik yönde değişiklikler oluşturma sürecidir.²

Bilimdeki gelişmeler, öğrenmenin beyinde fiziksel uyarımlar sonucu oluşan biyo-kimyasal değişiklikler olduğunu gösterir. Bundan hareketle eğitim, fiziksel uyarımlar sonucu beyinde, istendik biyo-kimyasal değişiklikler oluşturma süreci şeklinde tanımlanabilir.³

---

¹ Ergün,M.,Ergezer,M.,Çevik,İ.,Özdaş,A., Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ank., 1999, s.1.

² Karlı,M.,D., Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Pegem A, Ank., 2003, s.9.

³ Sönmez,V., Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı, Anı Yayıncılık, Ank., 2003, s.2.

Birey açısından eğitimin önemi; Eğitim, ferdin ruh ve beden kabiliyetlerinin tümünü geliştirmeyi hedef almıştır. Zihin, irade, vicdan, duygu, dikkat, alışkanlıklar gibi ruhi kabiliyetlerin hepsini birden eğitimde konu olarak ele almak şarttır. Eğitimde esas olan, ferde bütün gücünü yerli yerinde kullanmayı öğretmektir. Olağanüstü hallerde bütün gücünü yoğunlaştırarak kullanmak ve karşılaşacağı zor şartlara da başarı ile uyum sağlayarak, hayatı her zaman ve her türlü şartlar altında yaşanabilir yapmaktır. İnsana, başarılı ve mutlu olduğu zaman mütevazı, iyilik sever, diğer insanlara karşı nazik ve anlayışlı; başarısız olduğu zamanlarda sabırlı, gayretli ve ümitli olmayı öğretmektir.¹

Toplum açısından eğitimin önemi; Kendi kültürünün yeni kuşaklara aktarılması, her toplumun eğitimden beklediği en önemli işlevlerden biridir. Bu özelliği sebebi ile her ülkenin eğitim sistemi “milli” olmak zorundadır.² Milletlerin yükselmesi ilim ve teknikte ön saflara geçmesi, kültür ve medeniyet konusunda en üst seviyeye çıkması, bütün millet fertlerinin eğitimi sonucudur. Aksi halde milletlerin yükselmesi, çeşitli alanlarda yalnız başına başarılı olmuş insanlardan beklenemez.

Ülkenin ekonomik kalkınmasının gerektirdiği nitelik ve nicelikte insan gücünün yetişmesi de yine eğitimden beklenir. Bu işlevi yerine getirirken eğitim öğrencileri, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirerek, kapasitelerini en iyi şekilde kullanmalarına yardımcı olur. Eğitim, iyi üreticiler ve bilinçli tüketiciler yetiştirme görevini üstlenmiştir.

Milletler arası ilişkilerde eğitimin önem; Milletlerarası ilişkiler, kültür ve medeniyet alış-verişleri, dostluklar ve düşmanlıklar, milletlerin yetişmekte olan çocuklarına verdikleri eğitimin sonucudur. Bir millet kendi çocuklarına vatanını milletini sevmeyi öğretirken, başka bir millete düşmanlık, kin ve nefret duyguları aşılyorsa, zaman içinde milletlerarası gerilimlerin yaşanması kaçınılmazdır.³

---

¹ Ayhan, H., Eğitim Bilimine Giriş, Şule Yay., İst., 1997, s.27-29.

² Ergün, M., Ergezer, M., Çevik, İ., Özdaş, A., a.g.k., s.11.

³ Ayhan, H.a.g.k., s.37-41

Bildiğimiz gibi T.C. Anayasasının 42. Maddesinde “Kimse eğitim öğretim hakkında yoksun bırakılamaz. Devlet, durumları sebebiyle eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.” hükmü bulunmaktadır (**1982 Anayasası**).

Türk Milli Eğitiminin Temel İlkelerinden bazıları ise şu hükümlere yer verir:

1.Genellik ve Eşitlik: Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz (mad.4).

2. Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları: Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir (mad.5).

3. Yönelme: Fertler eğitimleri süresince, ilgi, istidat, ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yerleştirilirler. Milli Eğitim Sistemi, her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir. Yönelmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanılır (mad.6).

4. Eğitim Hakkı: İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar (mad.7).

5. Fırsat ve İmkân Eşitliği: Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat eşitliği sağlanır. Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacı ile parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır. Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır (mad.8).

6. Süreklilik: Ferdin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır. Gençlerin eğitimi yanında, hayat ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimlerini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da eğitimin görevidir (mad.9).¹

---

1 Şişman, M., Öğretmenliğe Giriş, Pegem A, Ank., 1999, s.61-62

Yukarıdaki ilkelerden de anlaşılacağı gibi, durumlarına uygun bir eğitim almak tüm vatandaşlarımızın hakkıdır. Eğitim olanaklarının sağlanması ise devletin görevidir.¹

Her öğrenci kendi içinde değerlendirilmeli ve bireysel öğretim esas alınmalıdır. Birbirinden çok farklı yetenek ve yeterlilikleri olan öğrencilere aynı konuları, aynı yöntem ve tekniklerle kavratmaya çalışmak ciddi sıkıntılar yaratmaktadır. Anlatılanlar bazı öğrencilere çok zor gelirken bazı öğrencilere çok kolay gelebilmektedir. Anlatılanları basit gören öğrenciler sınıf içinde disiplini bozacak istenmeyen davranışlar göstermek durumunda kalacaklardır. Bu sorun bir zamanlar seviye grupları oluşturularak aşılmaya çalışılmış, ancak daha ciddi problemler ortaya çıkmıştır.² Bu nedenle öğrenme faaliyetlerinin planlanmasında biyolojik açıdan engelleri olan öğrenciler dikkate alınmalıdır. Bu tür öğrencilerin, özürlerinin gerektirdiği öğretim araçlarıyla öğrenme faaliyetlerini etkili biçimde sürdürebilmelidir.³ İşte bu noktada, özel eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Özel eğitimi tanımlayabilmek için, önce “özel gereksinimi olan çocuklar” terimini açıklamamızda yarar vardır. Özel gereksinimi olan çocuklar öğrenme ve/ya da davranış problemleri gösteren çocukları, bedensel ya da duyuşal yetersizliği olan çocukları olduğu kadar zihinsel olarak üstün ya da özel yetenekli çocukları da içine alan kapsamlı bir terimdir. Özel gereksinimi olan çocuklar grup olarak kendi içlerinde olağanüstü farklılıklar gösterebilirler. Dolayısıyla bu çocuklara ilişkin genellemeler yapmak zordur. *Özel eğitim gerektiren birey*, çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarında beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireydir.

Özel gereksinimi olan çocukların farklılıkları zihinsel, duyuşal, bedensel, duyuşal ve sosyal ya da iletişim özelliklerinde veya bunların herhangi bir bileşeninde olabilir. Bunun yanı sıra farklılıkların nedenleri, dereceleri ve eğitim gereksinimleri çocuğun yaş, cinsiyet ve yaşam koşullarına göre çeşitlenebilir.

---

¹ Karşlı, M.D., Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Pegem A, Ank., 2003, s.190.

² Ergün ve Diğerleri, a.g.k., s.53

³ Ülgen,G., Eğitim Psikolojisi, Alkım Yay., İst., 1997, s.24.

Yine de bu çocukların bazı tipik özelliklerinden söz edilebilir. Bu çocukların yarısından fazlası erkektir. Genellikle okula başlayana kadar farkına varılmazlar. Okulda öğrenme ve davranış problemleri gösterirler. Öğretmenlerin çabalarına rağmen okul ortamlarında problemler yaşarlar.

Özel gereksinimi olan çocukların gruplandırılmasında belirli bir görüş birliğinin olduğu söylenebilir. Bu gruplama şöyledir;

- Zekâ geriliği
- Öğrenme güçlükleri
- Duyu ve davranış bozuklukları
- İleri derecede ve çoklu yetersizlikler
- İşitme yetersizlikleri
- İletişim bozuklukları
- Görme yetersizlikleri
- Beden ve sağlıkla ilgili yetersizlikler
- Üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler

Hiçbir ülkede özel gereksinimi olan çocukların sayısı kesin olarak bilinmemekle birlikte, örneklem taraması sonucu bazı tahminlerde bulunulabilir.

Ülkemizde özel gereksinimli birey sayısının giderek arttığı bilinmektedir. Bu artış, çevresel nedenlere, tıbbın ilerlemiş olmasına bağlı olarak erken doğan ya da ileri derecede sağlık sorununa sahip olan bebeklerin yaşatılabilmelerine ve artan trafiğe bağlı olarak meydana gelen kazaların artmasına ve benzeri nedenlere bağlanabilir.¹

Ülkemizde özel gereksinimi olan çocukların genel çocuk nüfusu içindeki sayısını bulmaya yönelik bir çalışma henüz yapılmamıştır. Dünya Sağlık Örgütü' ne göre özel gereksinimi olan bireylerin genel nüfus içindeki oranı gelişmiş ülkelerde % 10, gelişmekte olan ülkelerde % 12'dir. Okul çağı dikkate alındığında okulla ilgili

---

¹ Batu, S., ve Eripek, S., Özel Eğitim, Anadolu Üniv. Yay., 2005, s,7.

problemler nedeniyle bu oranların daha da yüksek olmaları beklenir. Nitekim İngiltere’ de okul çağı nüfusuna ilişkin yapılan tahminler % 20’ye, Amerika ‘da ise % 28’lere ulaşmaktadır.

Bu açıklamalardan sonra özel eğitimi şöyle tanımlayabiliriz: Özel gereksinimi olan bireylerin bağımsız yaşama olasılığını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen, bireysel olarak planlayan, sistematik olarak uygulanan ve dikkatli bir biçimde değerlendirilen öğretim hizmetlerinin bütünüdür.¹

Özel eğitim bilim dalı normal öğretim programları ve genel olarak kullanılan eğitim yöntemleri ile eğitilemeyen insanların eğitimi ile uğraşır. Bu alanda kör, sağır, dilsiz, geri zekâlı, üstün zekâlı, ortopedik özürlü, beyin özürlü vb. gibi kişilerin eğitimi için kuram, ilke ve teknikler geliştirir. Bu bilim alanı fizyoloji, biyoloji, psikoloji ve klinik psikoloji ile yakından ilgilidir.² Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun olarak sürdürülen eğitime *özel eğitim* denmektedir(KHK/573 mad.3-mad.12).

Ülkemizde özel eğitim, İstanbul’da, 1889’da, Ticaret Mektebi’nin bir bölümünde, devrin ileri gelenlerinin işitme özürlü çocuklarını eğitmek için açılmış ancak,1919 yılında kapatılmıştır.

İzmir’de 1921 yılında özel bir derneğin kurduğu, “Sağır-Dilsiz Ve Körler Okulu” 1950 yılına kadar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlı kalmış, aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığı’na devredilmiş,1952 yılında görme özürlüler bölümü Gazi Eğitim Enstitüsü’nün bir bölümüne taşınmıştır. Böylece görme özürlüler ilk kez müstakil binalarında eğitime başlamıştır.

İstanbul’da 1944 yılında açılan İşitme Özürlüler Okulu da şimdiki sağır okulunun başlangıcı olmuştur.

1955 yılında Ankara’da Kazıkıçı Bostanları İlkokulu’nda, zihinsel özürlüler için ilk özel sınıf ve özel eğitime muhtaç çocukların tespit ve tedavi hizmetlerini de yürüten ilk rehberlik ve araştırma merkezi açılmıştır.

---

¹ Eripek, S., a.g.k., s.4-6.

² Fidan,N.,Erden,M., Eğitime Giriş, Alkım Yay., Ank., s.48.

1956 yılında yürürlüğe giren 6660 sayılı yasa ile üstün yeteneklilere yurtiçi ve yurtdışı eğitim imkânları sağlanması çalışmaları başlatılmış ancak uygulama 1968 yılında son bulmuştur.¹

1965 yılında özel eğitim alanında uzman yetiştirmek amacıyla Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Özel Eğitim Bölümü kuruldu ancak daha sonra kapatıldı.

1979 yılında özel eğitim alanında öğretmen yetiştirmek amacıyla üniversiteler sertifika programları açtı ancak bu programlar da daha sonra kapatıldı.

Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların eğitimlerini yönetmek ve yönlendirmek için Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde bir şube müdürlüğü olarak başlayan teşkilatlanma, 1980 yılında Özel Eğitim Genel Müdürlüğü olarak genişletilmiştir.

1983 yılında 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu çıkarıldı. Aynı yıl Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Özel Eğitim Öğretmenliği Programı açıldı. Daha sonra bunu diğer üniversiteler izledi.

1990 yılında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Özel Eğitim Bölümü açıldı.

1991 yılında 1. Özel Eğitim Konseyi toplandı.

1997 yılında özel eğitim hizmetlerinin eşgüdüm içerisinde yürütülebilmesi için Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı kuruldu.

1997 yılında 2916 sayılı kanun yürürlükten kaldırılarak, 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname çıkarıldı.

1999' da 1. Özürlüler Şurası toplandı.

2002 yılına gelindiğinde ise okulöncesi öğretmenlerinin özel gereksinimi olan çocuklar ve eğitimleri konusunda bilgi ve becerilerle donatılabilmeleri için Anadolu

---

¹ Özel Eğitim Kurumları Tanıtıcı El Kitabı, 1991, s.7-8.

Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Programında bazı derslere yer verilmiştir.¹

Ülkemizde özel eğitim hizmetleri, Özel Eğitim Hakkında 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve ilgili yönetmeliklerin hükümleri doğrultusunda yürütülmektedir. Kararname ve ilgili yönetmelikler, bu görevi Milli Eğitim Bakanlığına vermiştir. Bakanlık merkez örgütünde yer alan müdürlüklerden birisi de 'Özel Eğitim Rehberlik ve Dayanışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü' dür. Ülkemizdeki özel eğitim çalışmaları bu genel müdürlükçe planlanıp yürütülmektedir. İl ve büyük ilçelerde bu çalışmalardan il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerine bağlı rehberlik ve araştırma merkezleri sorumludur.

Ülkemizde özel eğitim hizmetleri maalesef yeterli olmakta uzaktır. Konuya nicel boyuttan bakıldığında okul çağındaki özel gereksinimi olan çocukların ancak % 5 kadarına özel eğitim hizmetleri sağlanabilmektedir. Konunun temelinde yatan en önemli nedenlerden birisi, başta öğretmenler olmak üzere bu alanda özel olarak yetişmiş eleman sayısının son derece sınırlı olmasıdır. Bu gereksinimi karşılamak için üniversitelerin eğitim fakülteleri bünyesine özel eğitim bölümleri açılmaktadır.²

Özel Eğitimin Temel İlkeleri

Özel eğitimin temel ilkeleri 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- Özel eğitim gerektiren tüm bireyler ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri ölçüsünde ve doğrultusunda özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- Özel eğitime erken başlamak esastır.
- Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.
- Özel eğitim gerektiren bireylerin performansları dikkate alınarak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde düzenlemeler yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.

---

¹ Eripek, S., a.g.k., s.10.

² Eripek, S., a.g.k., s.11.

- Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır.
- Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır.
- Ailelerin özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları ve eğitimleri sağlanır.
- Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir.
- Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.¹

1.1. Özel Eğitim Ortamları

Özel gereksinimli bireylerin eğitim alabilecekleri ortamlar en az kısıtlayıcı olandan en fazla kısıtlayıcı olana doğru şöyle sıralanabilmektedir;

Tam Zamanlı Kaynaştırma: Özel gereksinimli bireylerin kaydının normal sınıfta olduğu, öğrencinin tüm gün boyunca normal sınıfta olduğu, normal sınıf öğretmeninden eğitim aldığı durumdur. Bu durumda normal sınıf öğretmeni öğrencinin sınıf içindeki tüm ihtiyaçlarını karşılamakla sorumludur.

Kaynak Oda Destekli Kaynaştırma: Özel gereksinimli öğrencinin kaydının normal sınıfta olduğu; ancak, öğrencinin desteğe gereksinim duyduğu derslerde kaynak odada özel eğitim öğretmeninden destek aldığı durumdur. Böylelikle eksik kaldığı konular tamamlanmaya çalışılacak, öğrencinin eksiklerinden dolayı sınıf içinde çıkabilecek sorunlar önlenmiş olacaktır.

Yarım Zamanlı Kaynaştırma: Özel gereksinimli öğrencinin kaydının özel sınıfta olduğu, öğrencinin başarılı olabileceği derslerde kaynaştırma sınıfından eğitim aldığı durumdur. Uygulandığında kaynaştırma öğrencisine yararının çok olacağı düşünülen bir yöntemdir. Özel gereksinimli öğrenci başarılı olabileceği derslerde normal sınıfta

---

¹ İftar, K., “Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim”, İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı, Anadolu Üniv. Yay., 1998, s.26.

kaynaştırıldığında en fazla yararı sosyal becerilerinin gelişmesi ve yeni sosyal beceriler kazanması ile görecektir.

Özel Sınıf: Özel gereksinimli öğrencinin kaydının özel sınıfta olduğu, öğrencinin tüm gereksinimlerinin özel sınıfta karşılandığı durumdur. Özel sınıf söz konusu olduğunda özel gereksinimli öğrenci, okul saatleri dışında destek ve ek hizmetlerden yararlanabileceği gibi, özel sınıfın bulunduğu okul binasında ve okul bahçesinde normal akranlarıyla birlikte olabilmektedir.

Gündüzlü Özel Eğitim Okulu: Özel gereksinimli öğrencinin kaydının özel eğitim okulunda olduğu, öğrencinin aynı özür grubundaki öğrencilerle birlikte eğitim aldığı durumdur. Gerek duyulduğunda bu öğrencilere de destek ve/ veya ek hizmet sağlanması mümkün olabilecektir.

Yatılı Özel Eğitim Kurumu: Özel gereksinimli öğrencinin kaydının özel eğitim okulunda olduğu durumdur. Öğrenci aynı özür grubundan öğrencilerle birlikte eğitim almakta ve geceleri de okulun yatahanesinde yatmaktadır.

Özel gereksinimli bireylerin eğitim alabilecekleri ortamlar alanyazında bu şekilde sıralanırken, Türkiye’ de özel gereksinimli bireylerin eğitim alabilecekleri ortamlar da benzerlik göstermektedir. Türkiye’ de özel gereksinimli bireylere eğitim veren kurumlar özür gruplarının özürlerine bağlı olarak, kendi içlerinde farklılık göstermekle birlikte, eğitim hizmetinin sağlandığı okullar genel olarak benzeşmektedir.¹ Aşağıda özel gereksinimli bireylere eğitim hizmetleri sağlayan okul türleri sıralanmaktadır:

a) *Ayrı Özel Eğitim Okulları;* KHK/573’te yer alan 18. maddede “Durumları ayrı bir okulda özel eğitim almayı gerektiren bireyler için özür ve özelliklerine uygun gündüzlü veya yatılı özel eğitim okulları açılır.” maddesi yer almaktadır.² Özel eğitim okulları bir özür grubundaki benzer özellik gösteren öğrencilerin gereksinimlerini karşılamak üzere açılmıştır. Bu okullarda akademik beceriler kazandırmanın yanında bazı mesleki becerilerin de kazandırılması amaçlanmaktadır.³ Özel eğitim okullarının ve özel eğitim sınıflarının en büyük sakıncası engelli çocuğu

¹ Batu, S., Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri, Anadolu Ün., Eskişehir, 2000, s.9-10.

² Batu, S., Eripek, S., a.g.k., s.2.

³ Batu, a.g.k., s.10.

yaşam ortamlarından ayırmalarıdır. Hatta yatılı okullara yerleştirilen engelli öğrenciler ailelerinden de ayrılmaktadır. Bu suni denebilecek ortamlarda eğitilen çocuk, toplum yaşamının dışına itilmekte adeta toplumdan soyutlanmaktadır.¹

b) *Normal eğitim okullarındaki özel sınıflar*; Normal ilköğretim okullarında özel gereksinimli öğrencilerin yerleştirilebileceği özel sınıflar bulunmaktadır. Bu konuda KHK/573' teki 20. maddede “Durumları ayrı bir sınıfta eğitilmeyi gerektiren öğrenciler için özür ve özelliklerine göre okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında özel eğitim sınıfları açılır.” kararı yer almaktadır. Bu sınıflar, özel gereksinimli öğrencilerin normal eğitim veren okulların çatısı altında eğitim almalarına fırsat vererek, özel gereksinimli öğrencilerin teneffüs, beden eğitimi dersi gibi zamanlarda normal yaşlılarıyla bir arada olmalarına olanak vermektedir.

c) *Normal eğitim okullarındaki normal sınıflar*; Bu yerleştirme biçimi kaynaştırma olarak da adlandırılmaktadır. Kaynaştırma uygulamasında herhangi bir özür grubundaki öğrencinin gerekli destek hizmetler sağlanarak normal sınıf içinde eğitim görmesi söz konusudur.²

1.2. Zihinsel Engelli Kurumları

Özel eğitim alanı içerisinde en büyük alanı zihinsel yetersizliği olan çocuklar oluşturmaktadır.³ Zihinsel yetersizliğe yol açan nedenler çoğunlukla bilinmemektedir. Ancak belirlenen nedenlerden bazıları şöyledir:

Beyin hasarları: Öğrenme yetersizliklerinin beyin zedelenmesi sonucu olduğu fikri yaygındır ancak, bu veri nörolojik verilerle desteklenmemektedir. Bu nedenle öğrenme güçlüğü, beynin hatalı işlemesine bağlamak daha doğru olmaktadır.

Kalıtım: Kalıtsal faktörlerin rolüne ilişkin çok az kanıt bulunduğu için, zihinsel yetersizliğin ortaya çıkma nedenleri arasında kalıtımın etkisi henüz açık değildir.

Biyo-kimyasal bozukluklar: Bazı uzmanlar, öğrenme yetersizliklerinin biyo-kimyasal bozukluklardan dolayı ortaya çıktığını savunmaktadırlar. İki biyo-kimyasal özellik,

---

¹ Eripek, 1992, s.82.

² Batu, 2005, s.10.

³ Eripek,S., ZihinselEngelliÇocuklar, Anadolu Üniv.Yay.,1996, s.152.

vitamin yetersizlikleri ve bazı boyalı yiyeceklere karşı oluşan alerjilerin, zihinsel yetersizliğe yol açtığına inanılmaktadır.

Çevresel etmenler: Zihinsel yetersizlik gösteren çocuklardan büyük çoğunluğunu, nitelikli olmayan eğitim ortamlarıyla sosyo-ekonomik yönden düşük düzeydeki aile ortamlarından gelen çocukların oluşturduğu söylenebilir.¹

Türkiye’de zihin özürü bireylerin eğitimi ile ilgili olarak çeşitli eğitim ortamları düzenlenmiştir. Bu eğitim ortamları; özel sınıflar, gündüzlü okullar, dernek ve vakıfların kurduğu okullar ile üniversite araştırma birimleridir.

Özel sınıflar, ilköğretim okulları bünyesinde yer alan sınıflardır. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak açılan özel sınıflara öğrenci seçimi, yerleştirilme izleme çalışmaları Rehberlik Araştırma Merkezi tarafından yürütülür. Zeka bölümleri 45-75 arası olanlar, özel eğitim sınıflarında eğitim almaktadır.

Gündüzlü Okullar, Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar için, iş ve meslek öğretmek amacıyla İlköğretim Okulu ve Meslek Eğitim Merkezi adlarıyla okullar açılmaktadır. Öğretilen zihinsel engelli öğrenci okulları Anaokulu, Eğitim-Uygulama Okullarında ise bu çocuklara genellikle öz bakım becerileri edindirilmeye çalışılır.

Dernek ve vakıfların kurduğu okullar, Zihin özürü çocukların aileleri çocukların eğitimi ile yakından ilgilenebilmek için dernek ve vakıflar kurmuşlardır. Bu vakıflar ise Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’na bağlı olarak özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri kurmuşlardır. Bu kurumlar daha çok öğretilen zihin özürü çocuklara hizmet sunmaktadır.

Üniversite araştırma birimleri, Üniversitelerin bünyesinde, zihinsel özürü çocuklara, okul öncesi seviyede eğitim veren birimler bulunmaktadır.

Bunların dışında, uzun süre hastanede yatan ilköğretim çağındaki çocuklar için *hastane okulları* hizmet vermektedir. Ayrıca, üstün veya özel yetenekli çocuklar için Bilim ve Sanat Merkezi pilot çalışmaları sürdürülmektedir.²

---

¹Özabacı,N., Sınıf Yönetimi,Sınıfta Sorunlu ve Özel Öğrencilerin Yönetimi, Pegem A, Ank., 2004, 187-188.

² Ergün ve diğerleri, 1999, s.198.

Bu kurumlar, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Yasası'na bağlı olarak özel ve tüzel kişilerce açılmakta, her kademe ve türdeki okullarla dersane ve kursları kapsamaktadır. Türkiye 'de resmi eğitim kurumları dışında özel ya da tüzel kişilerce açılan özel eğitim kurumları da Milli Eğitim Bakanlığı'nın gözetim ve denetimi altında eğitim hizmeti vermektedir. Türkiye'de giderek çeşitli alanlarda gündeme gelen özelleştirme, eğitim alanında da önem kazanmakta, eğitim hizmetlerinin bir kısmının özel sektöre yerine getirilmesi teşvik edilmektedir.¹

1.3. Zihinsel Engelli Çocukların Sınıflandırılması

Ülkemize zihinsel özürli çocukların tanımlanmasında standart zekâ testleri kullanılmaktadır. Yurtdışında kullanılan zekâ testlerinin ve uyum ölçeklerinin neredeyse tamamı Türkçeye çevrilerek uyarlanmıştır. Tanı işleminde genellikle Temel Kabiliyet Testi ile Stanford Binet Zekâ Testi, WISC R Testi yaygın olarak kullanılmaktadır.²

Ülkemizde kabul edilen zekâ bölümleri esas alınarak yapılan sınıflandırma aşağıdaki gibidir;

- 0-19 zeka bölümü, “çok ağır derecede geri zekalılık”
- 20-35 zeka bölümü, “ağır derecede geri zekalılık”
- 36-49 zeka bölümü, “öğretilebilir geri zekalılık”
- 50-74 zeka bölümü, “eğitilebilir geri zekalılık”.³

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim okulları yönetmeliğine göre, zihinsel engelli çocuklar, Klinik Bakıma Muhtaç, Öğretilebilir ve Eğitilebilir şeklinde sınıflanmıştır. Zekâ aralıkları şöyle belirlenmiştir:

- Zekâ bölümü 24 ve daha aşağı olanlar, klinik bakıma muhtaç,
- Zeka bölümü 25-44 arasında olanlar, öğretilebilir zihinsel engelli,
- Zeka bölümü 45-75 arasında olanlar, eğitilebilir zihinsel engellilerdir.⁴

---

¹ Şişman,1999.s.206.

² Özyürek,M, Birlikte ve Ayrı Eğitimin Etkinliği, Ank.Ünv.Basımevi, Ank., 1992, s.4.

³ Enç ve Diğerleri, 1981, s.245.

⁴ Özel Eğitim Okul Yönetmeliği, Mad.6. s.18.

Klinik bakıma muhtaç olanlar, Hayata kesinlikle uyum sağlayamazlar. Sağlık kurumlarında devamlı olarak klinik bakım alma ihtiyacıdadırlar. Bu tür çocuklar çok basit öz bakım becerileri edinebilmektedirler.¹

Öğretilebilir zihinsel engelliler, Bu tür çocuklar yetişkin yaşa geldiklerinde zeka yaşlarının 3-7 arası olacağı kabul edilir. Yürüme, koşma, konuşma gibi beceriler yaklaşık 36. aydan itibaren gelişmeye başlar.² Sağlık kurumları ile işbirliği içerisinde gerçekleştirilecek özel eğitim ve rehabilitasyona muhtaçtırlar. Bu engelliler öğretilebilir çocuklar okuluna veya özel eğitim sınıflarına yerleştirilmektedir. Akademik beceriler kazanmasına daha az önem verilip, sosyal çevresine uyum sağlamasına yönelik eğitim verilir.³ Bu başlıkta geçen “öğretilebilir” terimi iki anlama gelmektedir:

1-Temel akademik becerilerde eğitilemez,

2-Günlük yaşamın gerektirdiği sosyal uyum, pratik iletişim ve öz bakım becerilerini öğrenebilir.⁴

Eğitilebilir zihinsel engelliler, Bu tür çocuklar genellikle okul akademik çalışmaları esnasında fark edilir. Karşılaştıkları güçlükler sonucunda gerilikleri ortaya çıkar. Dikkat süreleri ve ilgileri sınırlıdır. Bu çocuklar sosyal iletişim kurabilmekte; fakat sosyal kurallara uymada problemler yaşamaktadırlar. Genelleme yapabilme becerileri zayıftır.⁵ Eğitilebilir terimi bu gruba geren çocukların okuma-yazma gibi temel akademik becerileri öğrenebileceklerini açıklar. Ancak bu öğrenme işi, akranlarıyla kıyaslandığında yarım ile üç çeyrek oranında yavaş olmaktadır. Okul yaşamı sonunda akademik başarı düzeyleri muhtemelen iki ile altıncı sınıf düzeyinde olmaktadır(Özel Eğitim Okul Yönetmeliği, mad.4.).

---

¹ Batu, 2000, s.16.

² Açıkalın, M.,Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, “Zeka Gerilikleri”, Antıp Yay., Ank., 1996, s.589.

³ Eripek, S., Özel Eğitime Giriş, Karatepe Yay., 1997, s.158-159.

⁴ Batu, 2000, s.16.

⁵ Açıkalın, 1996, s.589.

1.4. Zihinsel Engelli Çocukların Eğitimleri

Zeka bölümü 45-75 arasında olan eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar “Eğitilebilir Zihinsel Engelli” olma özelliklerinden dolayı normal okullarda, normal sınıflarda, normal öğrenciler içinde kaynaştırma eğitimi alabilmektedirler. Bu öğrenciler için belirlenen özel eğitim amaçlarını incelemeden önce, eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin bazı özelliklerini incelememiz faydalı olacaktır. Eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin özellikleri şöyledir;

MOTOR GELİŞİMLERİ

- Beden gelişimleri çok geri kalmış veya duraklamış olabilir. Boy ve ağırlık olarak yaşlılarına göre daha zayıf ve gelişimleri daha yavaştır.
- Hastalıklara karşı direnci daha zayıftır.
- Büyük ve küçük kasları kullanmada belirgin derecede zayıflık gözlenir, el göz koordinasyonunu geç ve güç sağlarlar.
- Basit hareketlerde yaşlılarından gerilik gösterirler.

ZİHİNSEL ÖZELLİKLERİ

- Akademik kavramları geç ve güç öğrenirler.
- Dikkat süreleri kısa ve dağınıktır.
- Soyut terim, tanım ve kavramları çok geç ve güç kavrarlar.
- Zaman kavramı geç ve güç gelişir.
- Konuşmaya geç başlarlar, akranları ile anlaşmada güçlük çekerler.
- Genelleme yapamazlar.
- Kazandıkları bilgileri transfer edemezler.
- Yeni durumlara ayak uydurmakta zorluk çekerler.
- Kolayca yorulurlar, bir işi sonuna kadar götüremezler.
- Kendilerinden küçüklerle ilişki kurmayı ve oynamayı severler.
- Gördükleri, duydukları ve öğrendikleri şeyleri çabuk unuturlar.

- İlgileri kısa sürelidir.
- Algıları, kavramları tepkileri basittir.

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

- Kendilerine güvenleri azdır.
- Belli amaca ulaşmak için çaba harcamazlar.
- Bir işi sonuna kadar sürdürmezler.
- Geç ve güç dostluk kurarlar.
- Sorumluluk almaktan kaçınırlar.
- Birlikte buldukları kişinin duygu ve düşüncelerine saygı duymazlar.
- Kendi kendilerine bir işe başlama ve bitirme isteği duymazlar.
- Duygu ve düşüncelerini ifade etmede zorluk çekerler.

DİL GELİŞİMLERİ

- Konuşmaya geç başlarlar.
- Konuşmalarında ses bozuklukları vardır.
- Kelime hazineleri dardır.
- Alıcı ve ifade edici dil gelişimleri zayıftır.
- Konuşmaları akıcı değildir.
- Okuduklarını anlatmakta güçlük çekerler

ÖZBAKIM BECERİ GELİŞİMİ

- Tuvalet eğitimlerini geç kazanırlar.
- Bazılarında gece işemeleri devam edebilir.
- Temizlik, giyinme, soyunma, tuvalet alışkanlığı vb. öz bakım becerilerini geç kazanırlar.

Eğitilebilir zihinsel engelli çocukların eğitimlerinde ilköğretimin amaçlarına paralel dört temel amaç tespit edilmiştir. Bunlar:

- 1- Kendini anlamak ve gerçekleştirmek,
- 2- İnsan ilişkileri kurmak ve gerçekleştirmek,
- 3- Ekonomik beceri geliştirmek,
- 4- Uygar sorumluluk kazandırmak ve gerçekleştirmek,

Bu temel amaçların özel hedefleri ise aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- 1- Kendini anlamak ve gerçekleştirmek,
  - a) Sağlığını koruyucu temel bilgileri benimser, gerekli sağlık ve temizlik becerileri kazanır,
  - b) Kazalara karşı uyanım ve tedbirli olmayı öğrenir,
  - c) Çevredeki bütün canlı- cansız varlıklara değer verir, onları sever ve korumasını öğrenir,
  - d) Okuma, yazma ve hesaplama gibi temel becerileri kavrar,
  - e) Öğrenme merak ve hevesini geliştirir,
  - f) İyi düşünme ve doğru hüküm verme alışkanlığını kazanır,
  - g) Görev ve sorumluluk duygusu kazanır,
  - h) Boş zamanlarını hoş ve yararlı kullanma alışkanlıkları kazanır,
  - i) Doğal güzelliklere ve sanata karşı ilgi ve hayranlık duymayı öğrenir,
  - j) Anadilini düzgün ve doğru kullanmayı öğrenir,
  - k) Güvenilir bir karakter geliştirir, başarılı olduğu zaman aşırı öğünmelerden sakınmayı, başarısızlık karşısında ümitsizliğe düşmemeyi öğrenir.
- 2- İnsan ilişkileri kurmak ve gerçekleştirmek,
  - a) İyi bir aile hayatının dayandığı temel ilkeleri kavrar, payına düşen görev ve sorumlulukları benimser ve öğrenir,
  - b) Başkaları ile birlikte yaşamayı ve beraber çalışmayı öğrenir,
  - c) İnsan ve insanlığa saygı duymayı öğrenir,
  - d) Günlük yaşamda uyulması gereken nezaket kurallarını öğrenir,

- 3- Ekonomik beceri geliştirmek,
- Toplumun bağımsız ve etkin bir üyesi olabilmesi için çalışmanın, iyi bir üretici olmasının ve sağlanmasının gerekliliğine inanır,
  - İyi bir tüketici olmanın aile ve memleket ekonomisindeki yerini ve önemin kavrar,
  - İnsan gücünün ve bir mesleğe yönelmenin meslekte uyum kurmanın verimli olmanın kişisel ve toplumsal açıdan önemini kavrar,
  - Yaptığı her işi dikkatli, özenli, düzgün ve temiz yapar, baştan sağmacılıktan kaçınır. Kendi eşyasını, okulunu, eşya ve araçlarını, milli eserleri dikkatli ve özenli kullanmaya özenli kullanmaya korumaya çalışır.

- 4- Uygur sorumluluk kazandırmak ve gerçekleştirmek,
- Sosyal etkinliklere katılır ve sosyal anlayış kazanır,
  - Çeşitli durumlarda hoşgörüyeye sahip olmaya çalışır,
  - Din, milliyet, renk vb. farklılıkları dikkate almadan insan ilişkileri kurar,
  - Kanunlara uyar,
  - Demokratik yaşamın en iyi toplum düzeni olduğuna inanır ve ona bağlılık kurar,

Çocukların istenilen davranışları göstermeleri veya göstermemeleri türlü sebeplere dayanır. Uygun davranışların geliştirilmesi, davranışların düzenlenmesi ve yönetilmesi için aşağıdaki esasların göz önünde bulundurulması gerekir.

1- Kavramları basitleştirerek öğrenim alanına koymak: Zihinsel engelli çocuklar için soyut kavramlar güç öğrenilir. Somut ve fonksiyonel kavramlar ele alınmalıdır. Zihinsel engelli çocuk bir defada pek çok kavram öğrenemez. Öğretilebilir kavramların sayısı sınırlanmalı, kavramlar çocuğa tek tek öğretilmelidir. Bir kavram çocuğa iyice öğretilmeden diğerine geçilmemelidir. Aynı kavramlar çeşitli durum ve ilişkileri içerisinde çocuğa öğretilmelidir.

2- Kısa süreli konuları ele almak: Eğitilebilir zihinsel engelli çocukların uzun konuları takip etme yönünden dikkat ve yetenekleri yeterli değildir. Bu sebeple, ünite

bütünlüğü içinde ele alınacak konular, kısa süreli zaman dilimleri içinde küçük bölümler halinde işlenmelidir.

3- Öğrenme programlara bağlı, öğretmen gözetiminde yapılmalıdır: Eğitilebilir zihinsel engelli çocukların kavrayış seviyeleri dikkate alınarak, etkinlik anlamlı parçalara bölünmeli, bölümler sırasıyla iyice öğrenildikten sonra tümü kavratılmalıdır.

4- Öğretim çocuğun gelişim düzeyine uygun olmalı: Eğitilebilir zihinsel engelli çocukların öğrenme düzeyi tespit edilmeli ve öğrenime o seviyeden başlanmalıdır.

5- Çocuğun eğitim düzeyine uygun araç gereç kullanılmalıdır: Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar için kullanılacak araçlar çevrede bulunan gerçek araçlar olmalıdır. Karmaşık parçalı araçlar yerine az parçalı basit araçlar seçilmeli, araçların parçaları yerine bütünü ve işlevi ele alınmalıdır.

6- Sınıftaki çalışmalar düzeye uygun ve basit olmalıdır: Ferdi öğretim, etkinliklerin çıkış noktası olmalıdır. Öğrencinin çalışmaları mutlaka değerlendirilmelidir. Çocuk başarısız olduğu noktada bırakılmamalı, mevcut yetenekleri harekete geçirmek için zorunlu hallerde yardım edilmelidir.

Olumsuzdan daha çok olumlu ifadeler kullanılmalıdır. Güven sarsıcı sözlerden ve isteklerden kaçınılmalı, fiziksel ceza verilmemelidir. Acele ve telaşlı emirler yerine sakin ifadeler kullanılmalıdır. Öğretmen az konuşmalı, çocuğu konuşmaya teşvik etmelidir.

Eğitilebilir zihinsel engelli çocukların eğitiminde ailelerin önemi göz önünde bulundurularak, öğretmen veli işbirliği sağlanmalı, çocuk eğitiminde tüm ailelere gerekli eğitim sağlanmalıdır.¹

Zihinsel engelli çocukların eğitiminde başlıca iki yol izlenmektedir. Bunlar;

1-Ayrı yerde eğitim, ayrıştırma, ayrışık eğitim, (segregation),

2-Bütünleştirilmiş eğitim, bütünleştirme, (integration).

---

¹ Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklar İlköğretim Programı, s. 30-33.

1.4.1- Segregation (Ayrıştırma)

Bu yolda, zihinsel engelli çocuklar, özel okullarda ve bakım yerlerinde bakılıp yetiştirilmektedir. Bu görüş, ilk uygulamaların temel kaynağı olmuştur. Normal çocuklardan ayrı mekânlarda yürütülen bu yöntem, son yüzyılda geçerliliğini kaybetmeye başlamış, zorunlu durumlarda başvurulan bir yöntem halini almıştır.

Zihinsel engelli çocukların aileleri, çocuğun zihinsel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak ve çocuklarının haklarını korumak görevini üstlenirken, bu çocukların eğitimlerini sağlamak, gerekli önlem ve tedbirleri almak görevini devlet üstlenmiştir. Zihinsel engelli çocuklara eğitim vermek amacıyla bu çocuklara yönelik özel eğitim veren okullar açılmıştır. Ayrıştırma metodu zamanla gelişerek, normal gelişim gösteren çocuklarla aynı okullarda ancak farklı (özel) sınıflarda verilen bir eğitim halini almıştır. Özel sınıflar, normal okulların bünyesinde, zihinsel engelli öğrenciler için düzenlenmiş, gerekli araç-gereç ve materyallerle donatılmış, bu alanda uzman öğretmenlerin görev yaptığı ve özel programların uygulandığı sınıflardır.

Ayrıışık eğitim sistemi terk edilmeye başlandığı halde, faydalı yönleri de olduğu inkâr edilemez.

Zihinsel yetersizliği olan çocuk, normal sınıfa yollanacak olursa her yıl biraz daha geride kalacak ve telafisi zor bir gerileme yaşanacaktır. Ayrıışık yöntemin faydalarından biri, zihinsel yetersizliği olan çocuğun, kendisiyle hemen hemen aynı seviyede ve aynı durumdaki diğer çocuklarla, kendi düzeyine uygun materyallerle, eğitim alma ve gruptan geri kalmama şansının var olmasıdır.

Başka bir fayda ise, kendi durumuna uygun program, yöntem ve özel yetişmiş öğretmenlerle, bireysel eğitim alabilme şansıdır. Ayrıca, normal sınıflarda reddedilme, dışlanma riskine karşılık, özel sınıflarda bu olumsuzluklar yaşanmayacaktır.

Normal sınıflardaki eğitimin kalitesi, Zihinsel engelli çocukların uzaklaştırılmasıyla artacaktır. Sınıf öğretmeni zihin engelli çocuk ya da çocuklarla ilgilenip, bu çocuklar için özel program uygularken normal öğrencilere ayırması gereken zamanda azalma olacaktır.

Zihinsel yetersizliği olan çocuklar normal sınıflarda normal yaşıtları tarafından reddedilebilmektedir. Bu reddedilme ve akademik yönden yaşadıkları başarısızlıklar onların benlik saygılarının daha da düşmesine neden olabilmektedir.

Öte yandan ayrışık eğitim gören çocukların “etiketlenmesi” ve özgüvenlerini kaybetme sonucu doğurduğu da söylenebilir.

Özel eğitimin en önemli amaçlarından birinin özel gereksinimli öğrencinin, mümkün olabildiği kadar normal bir yaşama ayak uyduracak hale gelmeleridir. Bu düşünceyle zihinsel engelli çocukların engelli olmayan yaşıtlarını gözlemleyerek, taklit ederek gelişmelerine zemin hazırlayan “kaynaştırma” uygulamalarına geçilmiştir.

1.4.2. İntegration (Kaynaştırma)

İlkel toplumlarda yaşlı ya da engelli bireylerin taşınması bir yük olarak görülmüş, bu tür çocuklar çoğunlukla ölüme terkedilmişlerdi. Yakın bir geçmişe kadar eski Mısır ve İsrail gibi bazı toplumlarda bireyin engelli doğması ya da sonradan engelli duruma gelmesi Tanrının bir cezası olarak görülmüş, bu tür insanlar öldürülmüş, eziyet görmüş ve horlanmıştır.

Hıristiyanlık ve İslamiyet sonrasında kutsal kitapların etkisiyle engellilere yönelik merhamet duyguları gelişmiş, kurulan vakıflarla engelli bireyler koruma altına alınmıştır.

Ancak 18. ve 19. yüzyıllarda insanlığın evrimine ilişkin kuramlar ve genetik bilimindeki gelişmeler sonucunda toplumda engelli bireylere karşı olumsuz tutumlar belirmeye başlamıştır.¹

20. yüzyılın ilk yarısına kadar, engelli çocuklar aileleri tarafından saklanmış, toplum tarafından sosyalleşmeleri engellenmiştir. 20. yüzyılın sonlarına doğru, engelli çocukların toplumla çocuk yaşta kaynaşmasına ağırlık verilmeye başlanmıştır.

---

¹ Eripek, 1990, s.199.

Kaynaştırmanın temelinde birey olarak edinilmiş eğitim hakkı, fırsat eşitliği yatmaktadır. Zihinsel yetersizliği olan çocuğun yaşlılarıyla benzer sosyal gelişim sağlanmasını temel alan bir uygulamadır.

Özel eğitimin en büyük amacı, özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin mümkün olabildiği kadar normal bir yaşam sürmeleridir. Bunu sağlayacak en temel görüş ve ilk adım kaynaştırma programlarıdır.

Özel eğitim hizmetleri, engel gruplarına göre oluşturulmuş özel eğitim okullarında, özel sınıflarda, gündüzlü ya da yatılı okullarda, ev ya da hastanelerde yürütülebildiği gibi, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı normal okullarda “kaynaştırma programı” adı altında yürütülmektedir. Türkiye’de halen;

- Görme engelliler
- İşitme engelliler
- Ortopedik engelliler
- Zihinsel engelliler
- Süreğen hastalığı olanlar
- Uyum güçlüğü olanlar
- Dil ve konuşma güçlüğü olanlar
- Üstün ve özel yetenekliler olmak üzere yedi ayrı gruba okul ve kurumlarda eğitim hizmeti verilmektedir.¹

1.5. Kaynaştırmanın Tanımı

Alanyazında geçen “kaynaştırma” terimi açıklamaları şöyledir:

Kaynaştırma; gerektiğinde sınıf öğretmenine ve/veya engelli öğrenciye destek özel eğitim hizmetleri sağlamak koşulu ile engelli öğrencilerin normal eğitim ortamlarında eğitilmesidir.²

Kaynaştırma eğitimi; engelli çocukların normal eğitim sınıflarında normal gelişim gösteren akranlarıyla, sosyal ve eğitimsel açıdan birlikteliklerinin sağlanmasıdır.

¹ Kocaeli 1. Eğitim Sempozyumu, “Özel Eğitim”, Altın Matbaa, 2005, s.196.

² Kırcaali, 1992.

Kaynaştırma; normal eğitim programlarına uyum sağlayamayacak kadar ağır engeli olmayan fiziksel ve davranışsal problemleri olan öğrencilerin normal eğitim programlarına yerleştirilmeleridir.

Kaynaştırma eğitimi; engelli öğrencilerle en az kısıtlayıcı eğitim ortamını sunan bir eğitim ortamıdır. En az kısıtlayıcı eğitim ortamı ilkesi özel gereksinimi olan öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin en üst düzeyde karşılanması ve ailesi ve normal olarak nitelenen yaşlılarıyla bir arada bulunmasıdır.¹

Kaynaştırma; özel eğitim gerektiren bireylerin diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını sağlamak ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmek için geliştirilmiş eğitim ortamlarıdır(573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.(mad.3).).

Kaynaştırma; engelli öğrencilerin, engel derecelerine göre ortaya çıkan ihtiyaçları, okullarında veya sınıflarında karşılamak üzere, ailesinin de görüşleri alınarak, normal okullarda akranlarıyla birlikte eğitilmeleridir.²

1.6. Kaynaştırmanın Amacı

Kaynaştırmada amaçlanan, zihinsel engelli çocukların toplum önünde diğer çocuklarla eşit sosyal statüye ulaşmalarıdır.³

Kaynaştırmanın amacı, yetersizlikten etkilenmiş çocukları, sınıf öğretmenini gözetiminde sınıfın bir üyesi durumuna getirip, kapasitelerini ve becerilerini en üst düzeye çıkarmak, kendi gereksinimlerini karşılayabilecek hale getirmek, topluma yük olmaktan kurtarmak ve toplum içinde uyumlu bireyler haline getirmektir. Bu amaçlarla verilen eğitim, okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürülür.

Kaynaştırma eğitiminin bir amacı da okullarda, okuma ve yazmayı başaramamış, öğrenme güçlüğü çeken konuşma ve diğer gelişimlerinde akranlarından geri kalan öğrencilerin durumları belirlenerek, okul idaresi, öğretmen ve velilerin problemler hakkında bilgilendirilmeleridir.

---

¹ Kırcaali, 1998, s.48.

² Sarı,H, Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Çağdaş Öneriler, Pegem A, Ank., 2003,s.5.

³ Allen, 1992, s.57.

Zihinsel yetersiz çocuklar açısından ise; özürsüz öğrenciler ile aynı kuruluş ve ortama uyumlarını sağlamak, özel eğitime ihtiyacı olan çocukların ihtiyaçlarını karşılayarak, gelişimleri için ihtiyaçları olan tüm hizmetleri yerine getirmek, bunu yaparken de okul dışındaki yardımcı kuruluşlarla işbirliği içinde kaynaştırma eğitimi vermektir.¹

Böylece engelli öğrencilerin de kendilerini kabul etmeleri ve çevrelerince kabul görmeleri hedeflenmektedir.

1.7. Kaynaştırmanın Yararları

Engelli öğrencilerin toplum dışına itilmeleri yerine toplumla daha kolay kaynaşmaları bütün eğitim imkânlarından sonuna kadar faydalanmalarına bağlıdır.

İyi planlanmış bir kaynaştırma eğitimi içinde yer alan engelli çocuk, normal çocuklarla girdiği doğrudan etkileşim sonucu toplumca benimsenen davranış şekilleri birikimini genişletmeye başlayacaktır. Bu benimseme işi, küçük yaşlarda daha kolay olduğundan ileriki yaşamında toplum tarafından kabul görmesi daha kolay olacaktır.

Engellilerin, normal çocuklarla birlikte çalışmaları, oyun oynamaları daha büyük başarılar elde etmek için kendilerinde istek ve cesaret uyandırır. Normal çocuklardan soyutlanmamaları, onların duygusal ve sosyal gelişimlerini olumlu etkilediği gibi dil ve zihin gelişimlerini de etkilemektedir.²

Kaynaştırma, gerçekçi benlik (durumunun olduğu gibi kabullenilmesi ve gizil güçlerini kullanmaya yönelme) açısından yarar sağlar. Ayrıca normal akranları içinde eğitim gören çocuğun sosyal gelişiminin özürsüzler için açılan sınıflardan çok daha olumlu olması kaynaştırma eğitiminin bir diğer faydasıdır.

Normal çocuklar, beden ve zihin bakımından açık farklılıklar gösteren akranları ile rahatça geçinmeyi, onları kabul etmeyi öğrenir.³ Engelli çocuklarla kuracakları ilişkilerden kazandıkları bilgileri ileriki yıllarda da kullanabilirler, bireysel farklılıkları daha kolay kabul edebilirler.⁴ Araştırmalar, normal çocukların

---

¹ Karatepe,H., .Zeka Özürsüz Çocuklar, Karatepe Yay., 1996, s.4.

² Karatepe, 1996, s.32.

³ Karatepe, 1996, s.4.

⁴ Eripek, 1996, s.27.

özürlü çocuklara karşı olan tutum ve davranışlarının onlarla düzenli olarak birlikte olduklarında olumlu yönde değiştiğini göstermiştir.

Engelli çocukların anne babaları ise çocuklarının normal çocuklarla nasıl etkileşimde bulduklarını gördükçe çocukları hakkında daha gerçekçi olmaya başladılar. Normal çocukların da zaman zaman istenmeyen davranışlar gösterdiklerini fark ederek rahatlar.

Kaynaştırmanın, sınıf öğretmenine yararlarından biri, engelli çocuklarla çalışan ve onların ihtiyaçlarını karşılamak için özel eğitim tekniklerinden yararlanan bir sınıf öğretmeni aynı teknikleri normal öğrenciler için de kullanabilmesidir. Bilinen ve normal öğrenciler için kullanılan etkili öğretim tekniklerinin çoğu ilk kez engelli çocuklar için geliştirilmiştir. Bu nedenle bu teknikleri bilen bir öğretmen, bilmeyen öğretmene göre daha başarılı olur.¹

Kaynaştırma, bir sınıfa birkaç engelli öğrencinin oturtulması değildir. Her öğrencinin kapasitesi ölçüsünde yararlanabilmesi için eğitim ortamında çeşitli düzenlemeler yapılmadan, eğitim personeli bu konuda yetiştirilmeden, özel destek hizmetleri hazırlanmadan, okulda gerekli fiziki düzenlemeler yapılmadan ve aileler bilgilendirilmeden kaynaştırmaya başlanması olumsuz sonuçlar meydana getirir.² Ayrıca tüm bu unsurlarla beraber, normal öğrencilerin ve kaynaştırma öğrencilerinin de kaynaştırmaya hazırlanması gerekmektedir.³

Kaynaştırma uygulamasında özel gereksinimli bireylerin kaynaşmasını sağlamak zordur. Kaynaştırma uygulamalarının amaçlarına ulaşabilmesi için şu temel ilkelere uyulması gereklidir;

- Kaynaştırmanın uygulandığı kurumun personelinin, herkesin eğitim hakkının olduğuna inanması,
- Özel gereksinimli çocukların ve normal çocukların aile ve öğretmenlerinin hizmet içi eğitim programlarıyla aydınlatılması,
- Bu alanda uzmanlaşmış kurum, kişi ve öğretmenlerin işbirliği içinde çalışması,

---

¹ Karatepe, 1996, s.32.

² Ergün ve Diğerleri, 1999, s.54.

³ Eripek, 2004, s.20.

- Özel gereksinimli çocukların bireysel özelliklerinin bilinmesi ve organizasyon ve yeniliklerin bu özellikler doğrultusunda yapılması,
- Kaynaştırma programını uygulayacak öğretmenlerin önceden aydınlatılması,
- Öğretmenlerin, normal öğrencilerin ve özel gereksinimli öğrencilerin birbirlerini tanımaları ve kabul etmeleri için yeterli sürenin tanınması,
- Özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarının saptanması, başta fiziksel koşullar olmak üzere her türlü tedbirin alınması,
- Aile bireylerinin her konuda bilgilendirilmeleri ve eğitim sürecine aktif katılımlarının sağlanması,
- Gerektiğinde uzmanlardan yardım ve görüş alınması.¹

Kaynaştırma eğitiminin başarısı üzerinde etki yapabilecek en önemli unsurlardan biri de destek özel eğitim hizmetleridir. Kaynaştırma konusunda engelli öğrencilere ve okul personeline gereksinim duydukları konularda özel destek hizmetleri verilmesi gerekmektedir. Bu amaçla ilgili olarak verilecek olan özel eğitim hizmetleri kaynak oda, sınıf içi yardım ve özel eğitim danışmanlığıdır.²

Özel eğitim destek hizmetinde çalışanlar, çocukla, ebeveynle, öğretmenle, yöneticiyle veya diğer destek hizmet çalışanlarıyla birlikte çalışabilirler. Bu kişiler eğitim, danışmanlık, tavsiye, değerlendirme, izleme, inceleme ve rapor etme konularında çalışabilirler. Bu destek eğitim hizmetleriyle çocuğa gerekli müdahalenin hemen yapılması ve akranlarıyla arasındaki mevcut farklılıkların en aza indirilmesi amaçlanmaktadır.³

1-*Kaynak Oda Sistemi*; Bu sınıflar, normal okullarda, yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerin ihtiyaç duydukları zamanlarda destek eğitimi alması gereken durumlarda yararlandıkları sınıflardır. Engelli öğrenciler, zamanlarının büyük çoğunluğunu normal akranlarıyla aynı sınıfta geçirirken, kaynak oda eğitimcisi

---

¹ Çağlar,D., “Ülkemizde Ayrıcalıklı Çocukların Özel Eğitim Sorunları”, Ank. Üniv. Eğitim Fak. Dergisi, S.7, s.181.

² Batu, 2005, s.42.

³ Kuz, 2001, s.13.

tarafından belli konularda özel eğitime alınırlar(Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, mad.4,f bendi.).

Kaynak odada bireysel yardım sağlanacağı gibi, küçük bir grup oluşturularak da destek sağlanabilmektedir. Gruptaki öğrenci sayısı en fazla beş olmalıdır. Kaynak odada eğitim veren öğretmen özel eğitim öğretmeni olmalıdır.

Kaynak oda eğitiminin başarıyla gerçekleşebilmesi, için, kaynaştırma öğrencisinin devam ettiği sınıfın öğretmeni ile kaynak odada destek eğitim verecek öğretmenin işbirliği içinde çalışmaları gerekmektedir. Kaynaştırma öğrencisi kaynak odaya alındığında sınıfta uygulanan programa uygun bir program uygulanmalıdır.

Yukarıda verilen bilgilerin yanı sıra, kaynak oda eğitimi;

- a) özel gereksinimli öğrencinin belli sürelerle de olsa normal sınıftan ayrılmasının gerekmesi,
- b) normal sınıfta ve özel eğitim sınıfında benimsenen eğitim amaçları ve gerçekleştirilen eğitim etkinlikleri arasında eşgüdüm sağlanmasının zor olması,
- c) sınıf öğretmenin kaynak odayı, sorunlu öğrenciyi sınıftan çıkarabilme fırsatı olarak görmeleri gibi nedenlerle eleştirilmektedir.¹

2-Sınıf İçi Yardım; Bu sistemde sınıf öğretmeni bir uzmandan destek alır. Bu uzman desteği zaman zaman aynı anda sınıf içinde, uzmanın engelli öğrenci ile bireysel ilgilenmesi ile yürütülürken, bazen de iki öğretmenin ortak program hazırlayarak birlikte uygulamasıyla uygulanabilir² Sınıf içi yardım uygulanırken destek hizmet uzmanı ve sınıf öğretmeni, öğretim sorumluluğunu, plan yapma işini, değerlendirme işini ve sınıf kontrolünü paylaşırlar. Destek eğitim öğretmeni sınıfta rahatsızlığa yol açmadığı sürece ayrıştırmanın zararını ortadan kaldırıp, sınıf öğretmenin hizmet içi eğitimini sağlayıcı yanı vardır. Hizmetin etkili olabilmesi için, öncelikle sınıf öğretmenin bir başka öğretmeni sınıfa kabul etmesi, ayrıca her iki öğretmenin de bu şekilde öğretimin faydalarına inanması gerekmektedir.³

---

¹ Batu, 2005, s.44.

² Kırcaali, 1998, s.34.

³ Eripek, 2004, s.19.

3-*Özel Eğitim Danışmanlığı*; Özel eğitim danışmanlığı üç temel ögeden oluşmaktadır. Bu üç öge, danışman, danışan ve hakkında danışılındır.¹ Bu kaynaştırma sisteminde, kaynaştırma öğrencisi olan normal sınıf öğretmeni, özel eğitim konusunda uzmanlaşmış danışmanlardan destek alarak, kaynaştırma öğrencisi ile kendisi ilgilenir. Danışma süresinde öğrencinin sorunu saptanır, nedenleri araştırılır, çözüm önerileri üretilir.²

Özel eğitim danışmanına danışma nedenleri arasında, davranış sorunlarını gidermek, belli derslerdeki güçlükleri yenmek, bireysel eğitim programları hazırlamak ya da eğitsel değerlendirme konusunda destek almak sayılabilir.

Kaynaştırmanın başarıyla uygulanabilmesi için sadece kaynaştırma başladıktan sonra sağlanacak destek hizmetleri yeterli görülmemektedir. Kaynaştırma uygulanması başlatılmadan önce yapılması gereken hazırlık çalışmaları da diğer bir önemli noktadır.³

1.8. Kaynaştırmanın Başarı Unsurları

Kaynaştırma programının başarılı yürütülebilmesi çeşitli değişkenlere bağlıdır. Bu değişkenler; yöneticiler, öğretmenler, aileler, kaynaştırma öğrencileri, normal öğrenciler ve fiziksel ortamdır.⁴ Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 62. maddesi gereğince, özel eğitim gerektiren birey için, bireyin, ailesinin ve öğretmenin gereksinimleri doğrultusunda, hedeflenen amaçlara verilecek destek eğitim hizmetlerini içeren *bireyselleştirilmiş eğitim programı* hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.⁵

Kaynaştırma, bir sınıfa birkaç engelli öğrencinin oturtulması değildir. Her öğrencinin kapasitesi ölçüsünde yararlanabilmesi için eğitim ortamında özel düzenlemeler yapılmadan, eğitim personeli bu konuda yetiştirilmeden, özel destek sunma fırsatları yaratılmadan, okulda gerekli fiziki düzenlemeler yapılmadan ve aileler bilgilendirilmeden kaynaştırmaya başlanması olumsuz sonuçlar meydana getirir. Okul yönetiminin kaynaştırmanın gereğine ve önemine inanması,

---

¹ Eripek, 2004, s.20.

² Kırcaali, 1998, s.35.

³ Eripek, 2004, s.19.

⁴ Kırcaali, Özel Gereksinimli Bireyler Ve Özel Eğitim, An Üniv. Açık Öğr Yay., 1998, s.14.

⁵ Cavkaytar, A., Diken, İ., Özel Eğitime Giriş, Kök Yay., Ank. 2005, s.148.

öğretmenlerin, normal öğrencilerin ve diğer personelin kaynaştırma öğrencilerine yönelik tutumlarının olumlu olma olasılığını arttıracaktır.¹

Yönetimin kaynaştırmanın gereğine inanması, öğretmenlerin bilgilendirilmesi için yapılacak çalışmalarda, sınıfa verilecek normal ve kaynaştırma öğrencisinin sayısında, fiziksel ortamın hazırlanmasında kolaylık sağlayacaktır. Okul içinde öğretmenleri birbirlerine yardım etmeleri için teşvik etmek, işbirliği içinde çalışanları ödüllendirmek okul içindeki paylaşımcılığı arttıracaktır.²

Ayrıca tüm okul personelinin öğretmen olmayan üyeleri de özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarını ve onlarla nasıl iletişim kurmaları gerektiğini bilmeleri gerekir. Bu personel, özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için en iyi eğitimi sağlamak amacıyla birlikte çalışmayı ve gerektiğinde yardım etmeyi kabul etmelidirler.³

Kaynaştırma uygulamasının başarıyla yürütülebilmesi için en önemli unsurlardan biri öğretmenlerdir. Öğretmenler bazı özelliklere sahipse, kaynaştırma uygulamasının başarıyla uygulanabilmesi için en önemli unsur tamamlanmış sayılabilmektedir. Öğretmenlerde bulunması gereken özellikler konusunda şu noktaları vurgulamak yerinde olacaktır;

- a) Değerlendirme ve program geliştirme çalışmalarında ekip içinde yer almak,
- b) Özel gereksinimli çocuk normal sınıfta da olsa, özel eğitim sınıfında da olsa, çocuğun yararlanabileceği şekilde öneriler geliştirmek ve uygulanmasını sağlamak,
- c) Özel gereksinimli çocuklar için öğretimi bireyselleştirmek,
- d) Özel gereksinimli çocukların ailelerine danışmanlık yapmak ve onlarla iletişim içinde olmak,
- e) Özel gereksinimli çocuklar da dâhil olmak üzere sınıftaki tüm çocuklar için eşit eğitsel fırsatlar yaratmak.

---

¹ Ergün M, Ergezer B.,Çevik İ., Özdaş A., Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ocak Yay., Ank.,1999, s.54.

² Batu S., İftar, G., Kaynaştırma, Kök Yay. ,Ank., 2005, s.39.

³ Sarı, H., Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Çağdaş Öneriler, Pegem A, Ank, 2003, s.11.

Sınıf öğretmenin kaynaştırmayı kabul eder bir tutum içinde olmasının, sınıftaki normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine karşı tutumlarını da etkileme olasılığı yüksektir. Eğer öğretmen kaynaştırma öğrencisine karşı istekli ve olumlu bir tutum içinde değilse, kaynaştırma öğrencisi tam olarak sınıfın bir parçası haline gelemeyecektir.¹

Bazı öğretmenler, özel gereksinimli öğrencilerle deneyimleri yoksa bile kaynaştırma uygulamalarını denemeyi kabul emekte, deneyim kazandıktan sonra da uygulamayı gönüllü olarak sürdürmektedirler. Bazı öğretmenler ise sınıflarına özel gereksinimli öğrencileri kabul etmekte çekimser kalmakta, bu çocuklarla çalışmak konusunda yetersiz olduklarını ifade ederek çocukların gereksinimlerini karşılamak için diğer çocuklardan daha fazla zamana ihtiyaç duyacaklarını düşünmektedirler.²

Aileler de kaynaştırma uygulaması sırasında son derece güçlü destekçiler olabilirler. Kaynaştırma uygulaması sırasında aileleri, kaynaştırma öğrencisinin ailesi ve normal öğrencilerin aileleri şeklinde ikiye ayırmak gerekmektedir.

Normal çocukların aileleri, kaynaştırmanın başarıya ulaşabilmesinde büyük önem taşımaktadırlar. Normal öğrencilerin evde kaynaştırma öğrencisiyle ilgili olarak duyacakları herhangi bir olumsuz ifade, ertesi gün okulda kaynaştırma öğrencisine olumsuz bir tavır olarak yansiyabilecektir.³ Ayrıca bu ailelerin olumlu tutumları normal öğrencilerin de kaynaştırma öğrencisini kabullenmesinde etkili olacaktır.⁴ Normal çocukların aileleriyle istenmedik bir durum yaşanmaması için, kaynaştırma başlamadan önce ve kaynaştırma uygulaması sırasında kaynaştırmaya hazırlık yapılması gerekir. Bu çalışmaların başında aileleri bilgilendirme çalışmaları yapmak ve düzenli veli toplantıları düzenlemektir.

Kaynaştırma uygulaması sırasında kaynaştırma öğrencilerinin aileleri çeşitli çekincelere sahip olabilirler. Eğer aile kaynaştırmanın yararına inanmıyorsa öğretmenin aileden yardım alma olasılığı düşecek, kaynaştırma uygulaması başarısız olacaktır. Ancak ailenin uygulamaya istekli olması neticesinde öğretmenin aileden

---

¹ Batu, S., Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri, An. Ün. Eskişehir, 2000, s.24-25.

² Sucuoğlu, B., Kargın, T., İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları, Morpa, İst., 2006, s.271.

³ Batu S., İftar, G., Kaynaştırma, Kök Yay., Ank., 2005, s.40.

⁴ Batu, S., Eripek, S., Özel Eğitim, An. Ün. Yay., 2005, s.23.

yardımlı alması kolaylaşacaktır. Kaynaştırmanın başarıya ulaşabilmesi için, kaynaştırma öğrencilerinin aileleriyle düzenli toplantılar yapmak, aileleri bilgilendirici konuşmalar ve seminerler düzenlemek, her aşamada aileyi de çalışmalara katmak, çocuktaki gelişmeleri aile ile paylaşmak yapılması gereken başlıca çalışmalardır.¹

Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına hazırlanması da kaynaştırmanın başarısı için önemli bir unsurdur. Kaynaştırılan öğrenci normal sınıfın akademik ve davranışsal gereklerine hazırlanmalıdır. Bu amaçla kaynaştırma öğrencisi için normal eğitim ortamına en yakın ortam yaratılmalı ve uyum sağlaması kolaylaştırılmalıdır. Kaynaştırma öğrencisinin sınıfta gerektiği şekilde davranması kurallara uyması beklenerek gerekli alışkanlıklar kazanması sağlanmalıdır. Ayrıca okulda uyması gereken kurallara uymadığında ve uyduğunda nelerle karşılaşabileceğini bilmesi gerekir.

Kaynaştırma öğrencilerinin sınıfta kabul görmemesinin en önemli sebeplerinden biri sosyalleşme eksikliğidir. Bu nedenle kaynaştırmadan önce sosyalleştirme çalışmaları yapılmalıdır.

Kaynaştırma uygulamasının başarısı sadece yapılacak hazırlık çalışmalarına değil, daha sonra yapılacak çalışmalara da bağlıdır. Özel gereksinimli öğrenci kaynaştırma ortamına yerleştirildiğinde gösterdiği değişim düzenli olarak gözlenmeli ve değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme için kaynaştırma ekibi tarafından belli ölçütler belirlenmesi ve ilk izleme çalışmasının, kaynaştırma öğrencisi sınıfa yerleştirildikten üç-dört hafta sonra olması gerekmektedir.²

Kaynaştırma programlarının en önemli unsurlarından biri de normal öğrencilerdir. Bazı araştırma sonuçları, normal çocukların, özel gereksinimli akranlarına olumlu yaklaştıklarını söylerken, çoğu çalışmada bunun tersi savunularak olumsuz tutumlardan söz edilmekte, olumsuz tutumların çocuğun sosyal reddine yol açtığını açıklamaktadır. Akranların olumsuz tutumları, özel gereksinimli çocuğun başarısını, sosyal ve duygusal uyumunu, sınıf içi davranışlarını, okula ve kendilerine yönelik tutumlarını etkilemektedir.

---

¹ Batu, S., İftar, G., a.g.k., s.40.

² Batu, S., İftar, G., a.g.k., s.35-36.

Özel gereksinimli öğrencilerin cinsiyeti, sosyoekonomik düzeyi, kültürel özellikleri engeli ile etkileşerek sosyal kabulünü etkilemektedir. Ayrıca kız öğrenciler, özel gereksinimli akranlarına karşı daha olumlu tutumlar geliştirmekle birlikte, normal çocukların yaşlarının artmasıyla birlikte, tutumlarının da değiştiği, küçük çocuklardan daha olumsuz tutumlar sergiledikleri de söylenebilir.¹

Özel gereksinimli öğrenciler okulda öğrendiklerini sadece öğretmen-öğrenci etkileşiminden değil, öğrenci- öğrenci etkileşimi yoluyla edinmektedir. Bu nedenle kaynaştırmanın hedefine ulaşması için, sınıf öğretmenin sınıfındaki normal öğrencileri, sınıflarına bir kaynaştırma öğrencisinin katılacağı fikrine hazırlaması gerekmektedir. Bunun için normal sınıf öğrencilerini özür türleri ve özellikleri konusunda bilgilendirmeli, normal sınıf öğrencileriyle toplantılar düzenlemeli; bunların yanında, sınıfa konuk çağırarak deneyimlerini anlatmasını sağlamak, normal öğrencilere kaynaştırma öğrencileriyle ilgili görev ve sorumluluklar vermek, kendilerini özel gereksinimli bireylerin yerine koymak gibi çalışmalar yapılabilir.²

Okullarda düzenlenen eğitim-öğretim faaliyetlerinin amacına ulaşması, okulun bu amaçlar doğrultusunda ortamlar oluşturmasıyla mümkündür. Okul olsun sınıf olsun her eğitim ortamında öğrenciler merkeze alınarak düzenlemeler yapılmalıdır.³ Kaynaştırmanın uygulanacağı fiziksel ortam, derslik ve sınıfta bulunan eşyalardan oluşmaktadır. Fiziksel ortamla ilgili yapılacak ilk ve en önemli şey, öğretmenin ilgileneceğinden daha fazla öğrenci sayısının bulunmasıdır. Kaynaştırmanın başarıyla uygulanması için sınıftaki öğrenci sayısının en fazla 25–30 arasında olmasının ideal olduğu öne sürülmektedir. Ancak daha kalabalık sınıflarda da kaynaştırmada başarı sağlandığı görülmüştür. Başarılı uygulamaların gerçekleşmesinde sınıf öğretmenin kaynaştırmayı gerçekten istemesinin önemi büyüktür.

Bir başka önemli nokta da sınıfa yerleştirilen kaynaştırma öğrencisinin yetersizliğinin olduğu duruma bağlı olarak sınıfın fiziksel ortamında düzenleme

---

¹ Sucuoğlu, B., Kargın, T., a.g.k., s.273-274.

² Batu, S., İftar, Gç, a.g.k., s.27-33.

³ Ergün, M., Ergezer, B., Çevik, İ., Özdaş, A., Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ocak Yay., Ank., 1999, s.147.

yapılması gerektiğidir. Bu düzenlemeler, sıraların yerleştirilmesi, araç gereçlerin sınıf içinde yerleştirilmesi gibi düzenlemelerdir.¹

Günümüz eğitim anlayışında, insan ön plana çıkmıştır. Birbirinden çok farklı yetenek ve yeterlikteki öğrencilere aynı konuları, aynı yöntem ve tekniklerle kavratmaya çalışmak ciddi sıkıntılar doğurmaktadır. Bu nedenle sınıf eğitimi, öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak bireyselleştirilmiştir.²

Etkili öğretimin gerçekleştirilmesini, öğrenci için ne öğretileceğine karar verme (amacın saptanması), öğrencinin yapabildiklerinin belirlenmesi (performans düzeyinin belirlenmesi), performans düzeyine bağlı olarak öğretilecek beceri ya da davranışta öğretime nereden başlanacağına saptanması (öğretim amaçlarının seçimi ve sıraya konulması), gerekli ortamın hazırlanması gibi unsurlar etkilemektedir.³ Kısacası etkili öğretimin gerçekleştirilmesi, sözü edilen parçaların birleşmesiyle olanaklıdır.

Öğrencinin performansına dayalı bireyselleştirilmiş eğitim programının hazırlanmasına neden olan etmen ve varsayımlar şunlardır: (a) İleri derecede zihin engelli bireyler, hafif engelli bireylere oranla yavaş da olsa öğrenebilirler. (b) Öğrenciye günlük yaşamda gerekli beceriler öğretilmelidir. Bu beceriler genellikle evde ya da toplumda bireyden beklenen davranışlardır. (c) Programı daha etkili kılabilmek için, öğrencilerin aileleriyle sürekli ve anlamlı bir ilişkiye girilmelidir. (d) Davranış analizi evde ya da okulda yapılmalıdır. Davranış öncesi ve sonrası uyaranlar incelenmelidir. (e) Öğretilmek istenen davranış işlevsel biçimde ve davranış ilkelerine uygun olarak değerlendirilmelidir. (f) Öğrencide meydana gelen değişikliklerin genellenebilirliği, diğer ortamlarda sergilenebilirliği önemlidir. Bu nedenle diğer ortamlarda da gerekli koşulların yaratılması önem taşır. Bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecinde, uzun dönemli eğitimsel amaçların belirlenmesi, buna bağlı olarak kısa dönemli amaçların belirlenmesi, veri toplama araç ve yöntemlerinin belirlenmesi gibi süreçlerden geçilir.

---

¹ Eripek, 2004, s.24.

² Ergün, M., Ergezer, B., Çevik, İ., Özdaş, A., a.g.k., s.53.

³ Vuran, S., "Bireyselleştirilmiş Eğitim Materyallerinin Hazırlanması", An.Ünv. Eğitim Fak. Dergisi, C.6, S.1, 1996, s.76.

Bireyselleştirilmiş eğitim programında belirlenen amaçlar her öğrenciye göre değişiklik gösterir. Bu nedenle amaçlar o an için ya da gelecekte kullanılmak üzere pratik ve işlevsel becerilerden oluşmalıdır. Amaçlar dört öğretimsel alanda toplanabilir olmalıdır: (a) ev, (b) boş zaman-eğlence, (c) toplumsal, (d) iş.¹

1.9. Ülkemizde Kaynaştırma Uygulamaları

Özel gereksinimli bireylerin toplumun bir üyesi olabilmesi için her şeyden önce, eğitim ortamlarında ayrıştırmaya yer verilmeden çocukların birbirini olduğu gibi kabul etmesini sağlamak üzere kaynaştırılması gerektiği fikri savunulmaktadır. Kaynaştırma, gerektiğinde sınıf öğretmeni ve/veya engelli öğrenciye destek özel eğitim hizmetleri sağlamak koşulu ile engelli öğrencilerin normal eğitim ortamlarında eğitilmesidir. Bu tanıma tam olarak uymasa da ülkemizde yıllardır kaynaştırma olarak nitelenen uygulamaların yapıldığı bilinen bir gerçektir.

Ülkemizde son yirmi yılda yasal alt yapıda kaynaştırma uygulamasına ağırlık verilmesine yönelik düzenlemelerin olduğu görülmektedir. Birbirini takip eden yasa ve yönetmeliklerin birbirine benzer nitelikte olması, önceki yasa ve yönetmeliklerin uygulamaya dönüştürülemediği göstermektedir.

Yasal olarak kaynaştırma uygulamasından ilk olarak 1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununun 4. maddesinde yer alan “durumları ve özürleri uygun olan özel eğitime muhtaç çocukların, normal çocukların eğitimi için açılmış okul ve eğitim kurumlarında, normal akranları arasında eğitilmeleri için gerekli tedbirler alınır” hükmüyle bahsedilmiştir.

1988 yılında yayınlanan Özel Gereksinimli Çocukların Normal Sınıflarda Kaynaştırılması Yoluyla Eğitimleri konulu genelgede kaynaştırma, literatürdeki tanımına en yakın şekilde uygulanmaya yaklaşmıştır. Ancak 1985 yönetmeliğine dayandırılan uygulamalara ağırlık verilmesi engellenememiştir.

1992 yılında yayınlanan Zihin Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği, özel sınıf açılmadığı durumlarda öngörülmüştür. Ayrıca bu yönetmeliğe göre her sınıfa bir, en fazla iki kaynaştırma öğrencisi verilebileceği,

---

¹ Tekin,E., “İşlevsel Ve Etkili Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı”, An. Üniv. Eğitim Fak. Dergisi, C.6, S.2, 1996, s.114.

kaynaştırma öğrencisine karşılık sınıfın beş öğrencisinin eksik düzenlenmesi gerektiği, rehber öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisine rehberlik edeceği, teftişte kaynaştırma öğrencisi hakkında bilgi verilmesi gerektiği de açıklanmıştır.¹

Ülkemizde kaynaştırmanın uygulanma esasları açık bir biçimde 18 Ocak 2000 tarihinde yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde şekillenmiştir. Bu yönetmeliğe göre normal ilköğretim okullarına yerleştirilen özel gereksinimli olan öğrencilere destek hizmet sağlamak üzere eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi kurulması söz konusudur. Kaynaştırma uygulamaları yapılan bu kurumlarda özel gereksinimi olan bu öğrencinin gereksinimleri çerçevesinde okulun fiziksel, sosyal, psikolojik ortamında ve eğitim programlarında destek hizmetler ile gerekli düzenlemeler yapılması gereği ortaya koyulmuştur.² Bunun yanında kaynaştırma eğitiminde okulların yapması gereken hazırlıklar, öğretmenlerin bilgilendirilmesi, öğrencilerin seçilmesi ve kaynaştırmanın nasıl yapılacağı konularında detaylı bilgi verilmemiştir.³

Türkiye’ de yukarıda bahsettiğimiz yasal düzenlemeler ile uygulamalar neredeyse birbirine zıtlık göstermektedir. Bu durumun bir bölümü evrensel, diğer bölümü ülkemizin özel koşullarından kaynaklanmaktadır. Türkiye’ de zorunlu eğitim sekiz yıla çıkarılmıştır. Okulların çoğunda sabahçı-öğleci uygulaması vardır. Sınıflar kalabalıktır. Yardımcı öğretmen uygulaması yoktur. Öğretmen ihtiyacı çoktur.⁴

Kaynaştırma uygulamasının başarıya ulaşması için, uygun bir değerlendirme sisteminin yerleştirilmesi, yerleştirilme olanaklarının artırılması, kaynaştırma konusunda bilgilendirilmiş sınıf öğretmenlerinin yetiştirilmesi, okullara donanımlarını geliştirmeleri için kaynak aktarılması, teşvik edilmesi ve destek hizmetlerinin uygulanması gerekmektedir. Destek özel eğitim hizmetleri ülkemizde henüz yeterli şekilde verilmemektedir. Destek hizmetleri kadar önemli bir diğer uygulama da bireyselleştirilmiş eğitim programlarıdır. Bununla birlikte ülkemizde

---

¹ Uysal, A., , “Kaynaştırma Uygulaması Yapan Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri” Özel Eğitimden Yansımalar 13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, Kök Yay.Eskişehir, 2003, s.121.

² Eripek, S., Özel Eğitim, An. Ün. Yay., Eskişehir, 2005, s.16.

³ Kuz,T., Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumların İncelenmesi, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Yayınları-13., 2001, s.71.

⁴ Eripek,S., “Türkiye’de Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmalarına İlişkin Olarak Yapılan Araştırmaların Gözden Geçirilmesi, An.Ünv.Eğ.Fak.Dergisi, C.10, S.2, 2000, s.95.

bireyselleştirilmiş eğitim programları da yeterli şekilde uygulanmamaktadır. Yönetmeliklerde belirtilen araç-gereç desteği, gezici öğretmenlik, sınıf mevcudunun sınırlanması ile ilgili kriterlerin de yerine getirilmesinde güçlükler bulunmaktadır.¹

Tablo 1: Türkiye’ de Özel Eğitim Sınıfları ve Kaynaştırma Eğitimi Sayı Tablosu

Eğitim Türü	Okul Sayısı	Sınıf Sayısı	Öğrenci Sayısı
Özel Eğitim Sınıfı	700	1265	8130
Kaynaştırma Eğitimi	6488	19487	42225
TOPLAM			50355

Kaynak: MEB Özel Eğitim Rehberli Ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2005.

Tablo 1’ de görüldüğü gibi Türkiye genelinde 700 normal ilköğretim okulu içerisinde açılan 1265 özel sınıfta 8130 öğrenci eğitim almaktadır. Bunun yanı sıra 6480 okuldaki 19487 sınıfta 4225 öğrenci kaynaştırma eğitiminden yararlanmaktadır.²

Son yıllarda özel eğitim okullarına ve kaynaştırma sınıflarına devam eden öğrenci sayısında artış, özel eğitim sınıflarına devam eden öğrenci sayısında ise azalma gözlenmektedir. Bu nedenle Türkiye’ de normal okulların bünyesindeki özel eğitim sınıflarının sayısının hızla azaldığı, bu sınıflara devam eden engelli öğrencilerin ise normal eğitim sınıflarına ve özel eğitim okullarına devam ettiği sonucu çıkmaktadır. Bu ise zorunlu bir kaynaştırma eğitimi sürecine neden olmaktadır.

Kaynaştırma eğitimindeki öğrencilerin gereksinimleri ve performansları dikkate alınmadan normal okullara yerleştirildikleri ve gereksinimleri dikkate alınarak düzenlemelere gidilmediği dikkat çekmektedir.³

Türkiye’ de son yirmi yıl içerisinde yapılan zihin engelli çocukların kaynaştırılması konusunda yapılan araştırmaları üç grup altında inceleyebiliriz.

¹Kuz,T., Kaynaştırma Eğitime Yönelik Tutumların İncelenmesi, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Yayınları-13., 2001, s.67.

² Cavkaytar,A., Diken,İ., Özel Eğitime Giriş, Kök Yay., Ank., 2005, s.87.

³ Kuz,T., Kaynaştırma Eğitime Yönelik Tutumların İncelenmesi, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Yayınları-13., 2001, s.68.

Öğretmenlerin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına İlişkin Görüş Ve Tutumları

Yapılan araştırmalar, kaynaştırma uygulamasında öğretmen ve okuldaki diğer eğitimcilerin olumlu tutum içinde olmalarının, kaynaştırma eğitiminin başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için çok önemli olduğunu göstermektedir. Öğretmen tutumları sınıf düzeyinde kaynaştırma öğrencilerinin benlik imajlarını ve akademik performanslarını etkilediği gibi, program düzeyinde de, programın etkinliğini değerlendirmek için geri bildirim sağlamak bakımından önemlidir.¹

Uysal(1995)tarafından yapılan, okul ya da sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan 27 yönetici ve 46 öğretmenin, kaynaştırmada karşılaşılan sorunlar hakkındaki görüşlerini belirlemeye yönelik çalışmanın sonuçları şöyledir. Yönetici ve öğretmenlerin kaynaştırmada karşılaştıkları sorunlar, kaynaştırmanın tanımı ve kapsamının belirlenmesi, kaynaştırma programlarına yerleştirilecek öğrencilerin seçimi, öğrenci ailelerinin eğitimi, uygulamaların denetlenmesi ve gerekli rehberliğin yapılması, yasal düzenlemeler, kaynaştırma öncesi hazırlıklar, programın uyarlanması konularında yoğunlaşmaktadır.²

Batu (1998) tarafından yapılan, kaynaştırma uygulaması yapan kız meslek lisesi öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerilerini belirlemeye yönelik çalışmanın sonucu şöyledir; öğretmenler kaynaştırma uygulamasının özürlü öğrenci için yararlı bir uygulama olduğunu, ancak değerlendirme çalışmalarında özürlü öğrenci lehine taraflı davranılmasının, normal öğrencilerle sosyal etkileşimi etkilediği belirtmişlerdir. Bunun yanında öneriler arasında en fazla göze çarpan öneri, “sınıflara en fazla iki kaynaştırma öğrencisinin yerleştirilmesi” önerisidir. Bu bulgu, yukarıda bahsini ettiğimiz 1992 yılında yayınlanan Zihin Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği'nde yer alan 'her sınıfa bir, en fazla iki kaynaştırma öğrencisi verilebileceği' hükmünün olmasına karşı bunun uygulamaya geçirilemediğini göstermektedir. Ayrıca öğretmenler, okulda etkileşebilecekleri bir özel eğitimcinin bulunmasını da önermişlerdir.

¹ Kuz,T., Kaynaştırma Eğitime Yönelik Tutumların İncelenmesi, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Yayınları-13., 2001, s.33.

² Eripek,S., “Türkiye’de Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmalarına İlişkin Olarak Yapılan Araştırmaların Gözden Geçirilmesi”, An.Ünv.Eğ.Fak.Dergisi, C.10, S.2, 2000, s.95.

Diken (1998) tarafından yapılan, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan ve bulunmayan öğretmenlerin, kaynaştırmaya ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik çalışmasının sonucu şöyledir; öğretmenlerin tamamına yakını özel destek hizmet gereksinimi duyduklarını ve kaynaştırma uygulaması sırasında hiçbir destek almadıklarını belirtmişlerdir. Bu ifadeler, 573 sayılı KHK'nin 14. maddesinde geçen destek hizmet verilme kararının uygulanmadığının bir göstergesidir. Ayrıca, gönüllü olarak sınıfında kaynaştırma öğrencisi olmasını isteyen öğretmen sayısının çok az olduğu, okul idarelerinin kendilerine sormadan sınıflarına kaynaştırma öğrencisi yerleştirdiği ve öğretmenlerin zihin özürlü öğrenci ile daha önce deneyimi olmasının onların tutumlarını etkilemediği sonuçları çıkmıştır.¹

Şahbaz (1997) tarafından yapılan, sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan normal sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin bilgilendirilmelerinin, kaynaştırmayla ilgili tutumlarının değişmesinde etkili olup olmadığını belirlemeye yönelik çalışmanın sonucu şöyledir; öğretmenlere kısa süreli yazılı ve sözlü bilgilendirmenin kaynaştırmaya yönelik tutumlarında hiçbir değişiklik yapmamıştır. Bu bulgular ışığında daha uzun süreli çalışmaların gerektiği sonucuna varılmıştır.²

Atay (1995) ise, kaynaştırmaya ilişkin öğretmen tutumlarını incelediği çalışmasında ilkokul öğretmenlerinin genel olarak kaynaştırmanın istenen bir uygulama olduğu inancını taşıdıkları, ancak bu inancın farklı engel grupları söz konusu olduğunda değişebileceğini ortaya koymuştur. Öğretmenlerin fazladan materyal, kaynak ya da yeni düzenleme gerektiren engel tiplerinin kaynaştırılmasına sıcak bakmamışlardır.

Yılmaz (1995) ise araştırmasında, öğretmenlerin % 69,3' ünün prensip olarak engelli çocukların normal sınıflarda eğitim görmelerine karşı olduklarını bulmuştur.

Avcı (1999), öğretmen adaylarının kaynaştırmaya karşı olumlu tutum geliştirmelerinde, kaynaştırmaya ilişkin ders almalarının etkili olduğunu bulmuştur.

---

¹ Uysal, A., "Kaynaştırma Uygulaması Yapan Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri", Özel Eğitimden Yansımalar 13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, Kök Yay., Eskişehir, 2003, s.122-123.

² Batu, E.S., Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş Ve Önerileri, An. Üniv. Yay., Eskişehir, 2000, s.18.

Avcı, tüm öğretmen yetiştirme programlarının gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir.¹

Kaynaştırma Uygulamalarının Zihinsel Engelli Öğrenciler Üzerindeki Etkileri

Bu kolundaki çalışmalar, normal sınıfa yerleştirmenin, zihin engelli çocukların sosyal, akademik ve iletişim problemleri üzerindeki etkisi ve ayrı ortamlara yerleştirilmeleriyle karşılaştırılmasını konu almıştır.

İftar ve Uysal (1999), tarafından yapılan araştırmada, öğretmene sağlanan danışmanlığın zihin engelli öğrencilerin okuma-yazma becerileri üzerindeki etkilerine bakılmıştır. Öğretmenlerin, kaynaştırmaya ilişkin bilgi sahibi olmamaları, zihin engelli çocuklarla yapacakları çalışmaları ek iş olarak görmeleri nedeniyle sağlanan bireysel danışmanlık hizmetlerinin sınırları fazla tutulmuş, ders araç-gereçleri ve pekiştiriciler danışmanlarca hazırlanmıştır. Bu araştırma öğretmen tutumlarını göstermesinin yanı sıra, zihin engelli öğrencilerin, normal çocukların okuma çalıştıkları fişlerdeki her bir sözcük resmedildiği zaman bu öğretim sürecinden yüksek düzeyde yararlandıklarını ortaya koymuştur.

Bahçeli (1989), tarafından yapılan araştırmada, 4. ve 5. sınıflara devam eden zihin engelli özel sınıf öğrencileriyle, aynı sınıf düzeyinde normal sınıflara yerleştirilmiş zihin engelli öğrenciler sosyal gelişim yönünden karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda özel sınıf öğrencileri, özel sınıf programlarında üzerinde çok durulan “kendi kendine üst giyinme” ve “serbest hareket” konularında başarılı olurken, karşılaştırıldıkları diğer konularda anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Demirel (1997), yaptığı araştırmada, normal sınıflara devam eden zihin engelli öğrenciler ile özel sınıfa devam eden zihin engelli çocukları uyumsal davranış özellikleri yönünden kıyaslamıştır. Araştırma sonucunda birçok uyum alt testinde ve sözcük dağarcığında özel eğitim sınıfına devam eden öğrencilerin, kaynaştırma sınıfına devam eden öğrencilerden daha aşağı düzeyde olduğu bulunmuştur.

İftar ve Uysal (1999) ile Baysal'ın (1989) yaptığı araştırma sonuçlarında görüldüğü gibi, uygulanan kaynaştırma modeli ne olursa olsun, kaynaştırma

---

¹ Kuz, T., a.g.k., s.39.

uygulamalarının gerekleri yerine getirildiğinde zihin engelli çocukların akademik ve sosyal gelişimlerinde önemli sonuçlar alınmaktadır. Bahçeli (1989) ve Demirel (1997) araştırma bulguları ise bir bakıma bu araştırmaları doğrulamakta, gerekli koşullar yerine getirildiğinde zihin engelli öğrencilerin normal sınıflara yerleştirilmesinin fazla bir anlamı olmadığını göstermektedir.¹

Kaynaştırma sınıfına devam eden zihin engelli öğrencilerin bu sınıflarda yaşadıkları problemlere ilişkin olarak yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde, zihin engelli öğrencilerle akranları arasında ciddi problemler olduğu (Gillmore ve Farina,1989), normal akranları tarafından red edildiği, alay edildiği, ayrıştırıldığı ve sosyal aktivitelerden dışlandığı (Hepler,1994; Gillmore ve Farina,1989; Bruininks, 1978; Bryan, 1976; Gottlieb, Semmel ve Veldman, 1978; Greshman, 1982), sosyal kabul düzeylerinin diğer öğrencilerden daha düşük olduğu, sınıftaki sosyal ağ içerisindeki yerlerinin uç noktalarda bulunduğu görülmektedir (Roberts ve Zubrick, 1992; Taylor, Asher ve Willams, 1987; Siperstein ve Leffert, 1997; Sabornie ve Kauffman, 1987). Öte yandan, normal öğrenciler, zihin engelli öğrencilerle etkileşime girdikleri zaman bu çocuklara karşı yetişkin rolü sergilemekte, bu durum aralarında çocuk çocuğa bir etkileşim meydana gelmesini engellemektedir. Oysa iyi düzenlenmiş kaynaştırma uygulamalarının engelli bireyler kadar normal akranlarına da hoşgörülü olma, bireysel farklılıkları kabul etme, kendisine ve çevresine karşı olumlu tutumlar geliştirme gibi çeşitli faydaları olmaktadır.²

Normal Gelişim Gösteren Çocukların Zihin Engelli Çocukları Sosyal Kabulde Rol Oynayan Etmenler

Kaynaştırma içinde akran algıları en az çalışılan konulardan biridir. Normal öğrencilerin akran kabulü ve sosyal statüyle ilgili olarak yapılan çalışma sonuçları, kaynaştırma eğitimindeki öğrenme yetersizliği olan öğrencilerin, akranları olan sınıf arkadaşları tarafından daha az kabul gördüklerini, daha az sevildiklerini ve daha sık

---

¹ Eripek, a.g.m., s.101.

² Şahbaz, a.g.m., s.82-83.

reddedildiklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu çocuklar oyun arkadaşı olarak daha az tercih edilmektedir ve daha fazla görmezden gelinmektedirler.¹

Gerek iyi düzenlenmemiş kaynaştırma uygulamaları, gerekse zihin engelli çocukların akranları ile sosyal etkileşimlerindeki yetersizlikleri ve yaşına uygun olmayan davranışları yalnızca engelli olmayı zorlaştırmamakta, aynı zamanda normal akranlarıyla etkileşimlerini de zorlaştırmaktadır.

Şahbaz (2002) yaptığı çalışmada kaynaştırma sınıfına devam eden zihin engelli öğrencilerin sosyal kabul düzeylerinin belirlenmesine yönelik çalışma verileri engelli öğrenciler açısından incelendiğinde, zihin engelli öğrencilerin normal öğrenciler tarafından ya hiç tercih edilmediği ya da ikinci üçüncü sırada tercih edildiği ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle normal öğrenciler, zihin engelli öğrencilerin oynadıkları bir oyunda kendilerine eş olmasını ve yanlarında oturmasını istememektedirler.²

Baykoç-Dönmez, Avcı ve Aslan (1997)'ın yaptıkları başka bir çalışmada kaynaştırmaya katılan ve katılmayan normal gelişim gösteren öğrenciler ve velilerinin, kaynaştırma, özürlü bireyler ve özürlü bireylerin eğitimlerine ilişkin bilgi, duygu ve düşüncelerini saptamak amacıyla, öğrenci ve velilere anket uygulamışlardır. Yapılan araştırma sonucunda, anketi yanıtlayan öğrenci ve velilerin yarısına yakınının özürlü bireylere yardım etme isteğinde oldukları; buna karşılık zihin özürlü bireylerle birlikte eğitim alma konusunda diğer özür gruplarına göre daha az istekli oldukları görülmektedir.³

Birkaç çalışmada engelli olmayan öğrencilerin kaynaştırmaya karşı olumlu tutumlar sergilediklerini göstermiştir. Bu konuda yapılan araştırmalar, genelde engelli olmayan öğrencilerin özellikle arkadaşlık ve sosyal ilişki alanlarında, farklılıkları tolere etmede ve kişisel gelişimlerinde fayda gördükleri üzerinde yoğunlaşmaktadır (Fisher, 1999; Peltier, 1997).

Engelli çocuklar akranları tarafından tam olarak kabul görmemektedirler (Farmer, 2000). Burada öğretmenlerin dikkatlice planlanmış bir şekilde engelli

---

¹ Kuz, a.g.k., s.25.

² Şahbaz, a.g.m., s.82.

³ Batu, a.g.k., s.18-19.

öğrenciye yardımcı olması ve diğer öğrencileri hazırlayıcı, bilgilendirici çalışmalar yapması gerekmektedir.

Normal çocukların engelli öğrenciye yönelik tutumları üzerinde, engelin derecesinin de etkili olduğu bilinmektedir. Cook ve Semmel (1999), yaptıkları çalışmada ağır engelli öğrencilerin, hafif derece engelli öğrencilere oranla daha az kabul edildikleri sonucuna ulaşmışlardır.¹

1.10. Diğer Ülkelerde Kaynaştırma Eğitiminin Uygulanışı

1.10.1. Amerika Birleşik Devletleri

Özel eğitim tarihi, 19.yy.'ın başlarına dayanan Amerika'da 1970'li yıllarda ailelerin, çocuklarının engellerinden dolayı devam ettikleri okula bağlı olarak etiketlenmelerine ve ayrı sınıflarda eğitilmelerine ilişkin protestoları, hukuki boşluğun fark edilmesini ve kaynaşturmaya ilişkin ilk yasal mevzuatın oluşturulmasını sağlamıştır.²

Zekâ geriliğinin tanımına ilişkin çalışmaların neredeyse tamamına yakını ABD kaynaklıdır. Bu nedenle en azından bu ülkede yapılan tanımlar ve uygulamalar arasında yakın bir ilişki olması beklenir. Bu konuda yapılan araştırmalar, eyaletler arasında önemli farklılıklar olduğunu gösterir.

İlk olarak 1975 yılında ABD'de yürürlüğe giren P.L. 94-142 Tüm Engelliler İçin Eğitim Yasası'nda kullanılan "en az kısıtlayıcı eğitim ortamı" kavramı, öğrencinin bireysel özelliklerine bağlı olarak kendi akranlarıyla mümkün olduğu kadar çok bir arada olabileceği; bireysel özellikleri göz önünde bulundurularak, eğitsel gereksinimlerinin en yüksek oranda karşılanabileceği eğitim ortamı olarak tanımlanmıştır. Yani en az kısıtlayıcı eğitim ortamı bir öğrenci için normal sınıf olabilirken, diğer bir öğrenci için özel eğitim sınıfı olabilmektedir. Yine bu yasaya göre özel eğitim yerel yönetimlere bağlanmıştır.³

1975 yılından bu yana tüm ABD'de uygulanmakta olan Özel Eğitim Yasası, okul çağındaki tüm çocukların, özürleri ne olursa olsun, devlet tarafından ücretsiz

---

¹ Kuz, a.g.k., s.25-26.

² Kuz, a.g.k., s.45.

³ Batu, a.g.k., s.6.

eğitilmelerini zorunlu kılmıştır. Okul çağı olarak 3-21 yaşları kabul edilmektedir.1986 yılında bu yasanın kapsamı genişletilmiş ve 0-2 yaş arasındaki çocuklar da devlet tarafından eğitime hakkını kazanmıştır. ABD Özel Eğitim Yasası şu beş temel özelliğe sahiptir;

- 1- Uygun eğitim hizmetleri,
- 2- Nesnel eğitsel değerlendirme,
- 3- Bireysel eğitim programı,
- 4- En az kısıtlayıcı eğitim ortamı,
- 5- Eğitsel kararları ve uygulamaları denetleme.¹

ABD’de öğrenme güçlüğü olan bir çocuğun eğitim ortamlarına yerleştirilmelerinde o öğrenciye ait bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlayan ekip yönetici rol oynamaktadır. Öğrencinin eğitim ortamlarına yerleştirilmesi sırasında özrün düzeyi, öğrencinin gereksinim duyduğu özel eğitim hizmetleri, öğrencinin sosyal ve akademik beceri ve okul düzeyi gibi faktörler göz önüne alınmaktadır.

ABD Eğitim Dairesi 1991 yılı verilerine göre öğrenme güçlüğü olan çocukların yalnızca % 20’si normal sınıflara ve % 58’i de normal sınıfa devam ederken kaynak odadan da yararlanacak şekilde eğitim ortamlarına yerleştirilmiştir. Bunun yanı sıra öğrenme güçlüğü olan çocukların % 21’i özel sınıflara, % 1’ de diğer eğitim ortamlarında (özel eğitim okulları, hastane vb.) eğitim almak üzere yerleştirilmiştir.²

O.E.C.D. verilerine göre, 1985–1986 yılında, ABD’de, özel eğitime harcanan miktar 16 milyar dolardır. Bu rakam 1989–1990 yılında ise 18,6 milyar dolara ulaşmıştır. Özel eğitim okuluna giden engelli bir çocuğun maliyeti, normal okula giden normal bir öğrencinin maliyetinden 4–15 kat daha fazlayken, kaynaştırma

---

¹ Kırcaali,G., “Kuzey Amerika’da Özürlülere ve Eğitimlerine İlişkin Görüş ve Uygulamalar”, An. Üniv.Eğ. Fak. Dergisi, C.6, 1996, s.68.

² Sümer, M.A., “Ülkemizde ve Dünyada Görme Engellilerin Tarihçesi”, 5. Mithat Enç Özel Eğitim Günleri, Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Yayınları 5, Ank. 1997,s.40.

okuluna giden bir öğrencinin maliyetinden ise 2–4 kat daha pahalıdır. Bu maliyet oranları farklı engel grupları için 9,9 kat ila 10,6 kat arasında değişmektedir.¹

ABD’de halen yürürlükte olan yasaya göre, bir okul sistemi, engelli bir öğrenciyi mümkün olan en yüksek oranda, engelli olmayan öğrencilerle bir arada eğitmektedir. Ancak, eğer engelli öğrenciye gerekli yardım destek hizmetleri sağlandığı halde, o öğrenci okulda yeteri kadar başarılı olamıyorsa, okul engelli öğrencinin bir özel eğitim okulundan yararlanmasını isteyebilmektedir.²

1.10.2. İngiltere

1981 yılında İngiltere’de yürürlüğe giren Eğitim Yasası ile geleneksel olarak engellileri belli başlı kategoriler halinde inceleyen kategorik model terkedilmiş ve her çocuğun öğrenme gereksinimlerini vurgulayan bir sistem uygulanmaya başlanmıştır.³

İngiltere’de 1993 yılında çıkan Eğitim Yasası ve 1994 yılında yürürlüğe giren Uygulama Kılavuzu ile her özür grubundaki çocukla ilgili eğitsel düzenlemelerin esasları belirlenmiştir. İngiltere’de eğitim çağındaki tüm bireylerin % 20’sinin, eğitimlerinin herhangi bir döneminde özel eğitime gereksinim duyabilecekleri düşünülmekte ve yapılan düzenlemelerle tüm öğrencilerin özel eğitim hizmetlerinden mümkün olan en üst düzeyde yararlanabilmeleri amaçlanmaktadır.

1994 Uygulama Kılavuzunun uygulanmasıyla şu ilkeler de benimsenmiştir;

- a) Eğitim sürecinin hangi aşamasında olursa olsun özel gereksinim gösteren bireyler saptanmalıdır. Benimsenen düzenlemeler, bireyin gereksinimleri devam ettiği sürece sağlanacak hizmetlerin de devam etmesi gerekmektedir.
- b) Özel gereksinimli bireyler mümkün olan en geniş kapsamlı eğitim sisteminden yararlanmalıdırlar.
- c) Mümkün olan en fazla sayıdaki özel gereksinimli bireyin gereksinimleri kaynaştırmada karşılanmalıdır.

---

¹ Kuz, a.g.k., s.46.

² Batu, S., Kırcaali,G.,a.g.k., s.13.

³ Sümer, M.A.,a.g.m., s.40.

d) Ailenin bilgisi, deneyimleri, çocuğuna, çocuğunun eğitimine bakış ağısı çok önemlidir. En etkili değerlendirme ve eğitim hizmetleri, aile ile okul arasındaki işbirliği ile sağlanacaktır.

İngiltere'deki son eğitim düzenlemelerinin en önemli özelliği, özel eğitim alacak çocukların önemli bir bölümünün eğitimlerinin normal eğitim ortamlarında yapılmasının sağlanmış olmasıdır. Tek tip değerlendirme ve eğitim yaklaşımının tüm özel gereksinimli çocuklar için uygun olmayacağı görüşü vardır. Bu görüştün yola çıkararak beş aşamalı bir özel eğitim değerlendirme ve ğretim sistemi oluşturulmuştur. Bu aşamalar şoyledir;

1.Aşama: Sınıf ya da branş ğretmeni, aldığı eğitimden tam olarak yararlanamadığını düşündüğü bir öğrenciyi informal olarak değerlendirerek, öğrencinin eğitimini bireyselleştirir. Bu çalışmalarında ğretmen, özel eğitim koordinatörüne danışır ve koordinatör bu öğrencilerin kayıtlarını tutar.

2.Aşama: Özel gereksinimli öğrenciden öncelikle özel eğitim koordinatörü sorumlu olur. Koordinatör, öğretmenle birlikte çalışarak informal değerlendirme yapar ve bireysel eğitim programı hazırlar.

3.Aşama: Özel eğitim koordinatörü, okul dışı uzmanlara danışarak ve onlardan destek hizmet alarak informal değerlendirme yapar ve yine bireysel eğitim programı hazırlar. Destek hizmet personeli örneğin odyolog ya da dil ve konuşma uzmanı, yerel eğitim yönetimlerinden ya da özel kuruluşlardan sağlanabilir.

4.Aşama: Özel gereksinimli ğrenci, özel eğitim koordinatörü tarafından formal değerlendirme istemiyle yerel eğitim yönetimine gönderilir. Burada öğrenciye daha önce okulunda ğretmeni ve özel eğitim koordinatörü tarafından sağlanmış olan hizmetler gözden geçirilerek, formal değerlendirmeye gerek olup olmadığına karar verilir. Eğer gerek görülürse disiplinler arası bir ekip tarafından formal değerlendirme yapılır. Bu değerlendirme sonucunda öğrencinin, öğrenimini sürdüreceği ortama karar verilir. Bu ortam kaynaştırma ortamı olabileceği gibi ayrıştırma ortamı da olabilir.

5.Aşama: Yerel eğitim yönetimi çocuğun resmen özel gereksinimli olarak tanımlanmasının gerekli olup olmadığına karar verir. Resmi tanımlama, bazı özel eğitim hizmetlerinin sağlanması için gerekli olabilmektedir.¹

1.10.3. Almanya

Federal Almanya Cumhuriyeti, iyi organize edilmiş bir özel okullar sistemine sahiptir. Bedensel, zihinsel, ruhsal ya da sosyal yönden engelli olan veya dil yetersizliği ya da başka nedenlere dayalı öğrenme güçlüğü olan ve normal eğitim kurumlarında başarılı olamayan tüm öğrencilerin özel okullara devam etmesi gerekmektedir. Halen, normalin altında zekâ seviyesi olan, kısmen veya tam görme engelli, kısmen veya tam işitme engelli, otistik, öğrenme güçlüğü çeken, fiziksel engelli, hasta, konuşma bozukluğu olan çocuklar için ayrıştırılmış özel eğitim okulları mevcuttur.

1993 yılında yukarıda sözü geçen okullara devam eden engelli çocuk sayısı 371.318 olarak tespit edilmiştir. Gerek engelli gerekse engelli olmayan öğrenciler için eğitim bir yaşam boyu vermeye devam etmektedir. Bununla birlikte Almanya’da engellilerin aşırı himaye ve izolasyonundan kaçınmak için benimsenen “mümkün olduğunca özel yardım, mümkün olduğunca birlikte eğitim” ilkesi, kaynaştırma uygulamalarını destekler niteliktedir.²

1.10.4. İsrail

İsrail’deki engellilere devlet tarafından sağlanan rehabilitasyon hizmetleri sivillere ve askerlik sırasında sakat kalanlara yönelik olarak ikiye ayrılır. İsrail hükümeti sivilleri dört sosyal hizmet kategorisi içeren bir güvenlik ağı sağlamaktadır.

a) Hastalık veya kaza sonucu oluşan özürlülük ve engel,

b) İş yaralanması sonucu oluşan özürlülük ve engel,

c) Dul kadınlar,

d) Terörizm sonucu oluşmuş yaralanmalar ve parçalanmış aileler.

---

¹ Batu, S., Kırcaali,G.,a.g.k., s.13-15.

² Kuz, T., a.g.k., s.47.

Gaziler için sağlanan hizmetler ise, Savunma Bakanlığı'nın yedi rehabilitasyon merkezinde verilmektedir. Tıbbi, fiziksel terapi, kalacak yer ve mesleki rehabilitasyonları da içeren tüm ihtiyaç duyulan hizmetler bu kurumlar tarafından koordine edilmektedir.¹

1.10.5. Japonya

Japonya'da sosyal refah toplumun sağlığını koruyan ve başkalarını düşünen bir metot olarak görülmektedir. Temel yaşam standartlarında insan yaşamı sağlamak için Japonya'da sosyal sigorta sistemi ve toplumsal yardım programları bulunmaktadır. Bu programlarda da eğitim sistemi ve evde bakım hizmetlerinin sağlanmasına büyük önem verilmektedir.

Japon hükümeti 1995 yılında bir özürülüler eylem planı hazırlamıştır. Bu plan doğrultusunda 2002 yılına kadar özürülülerin toplumla bütünleşmesini sağlamak için bir dizi çalışmalar başlatılmıştır. Normalleştirme Stratejisi Eylem Planı kapsamında bedensel engelliler için ve zihinsel engelliler için sosyal aktivitelere katılım sağlamak hedeflenmiş, refah evleri ve ev ziyaretleri yapılmış, evde sosyalleşmeye yönelik eğitim programları uygulanmış ve engelli kişilere günlük yaşam becerileri kazandırma eğitimleri verilmiştir.²

Halen mevcut yasal düzenlemeler ayrı eğitim esasına dayanmaktadır. Normal öğretim okullarında eğitim olanaklarından yararlanamayan zihinsel engelli öğrenciler, özel eğitim okulları ve normal okul bünyesindeki özel eğitim sınıflarında eğitimtedirler.³

1.10.6. Tanzanya

UNICEF verilerine göre, Tanzanya'da yılda yaklaşık 1,5 milyon doğum yapılmakta ve henüz beş yaşını doldurmamış 186.000 çocuk ölmektedir. İlköğretim çağındaki çocukların yaklaşık üçte birinin okula gidemediği ülkede, engelli çocukların okullaşma oranı % 1'dir. UNICEF, eğitimde yaşanan sorunları çözmek amacıyla hükümete destek olmakta, eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar için okullarda kaynaştırma eğitimi uygulamaktadır.

¹ Kocaeli 1. Eğitim Sempozyumu Bildirileri, 2005, s.191.

² Kocaeli 1. Eğitim Sempozyumu Bildirileri, 2005, s.192.

³ DPT, 1992, s.254.

Zihin engelli öğrenciler, üçüncü sınıfta ya da üçüncü sınıftan sonra normal sınıflara yerleştirilmekte, uzman öğretmenler bir araya gelerek bu öğrenciler için ders programı hazırlamaktadırlar.

Engelli öğrencilerin çoğu, mezun olduktan sonra iş bulmaktadırlar. İlköğretim programlarının tamamlanmasından sonra kızlara ve erkeklere ayrıca marangozluk, duvarcılık ve tuğlacılık kursları verilmektedir. UNICEF'in yaptığı bu çalışmalarla, zihinsel engelli çocukların kaynaştırılmaları, toplumla bütünleşmeleri, emek ve yaratıcılıklarının yok olmasının engellenmesi amaçlanmaktadır.¹

II. BÖLÜM

METODOLOJİ VE UYGULAMA

1. PROBLEMİN TANIMI

1.1.Problem

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir. Bu davranışsal değişiklikler sonucunda insan, toplumun bir parçası halini alır. Bu noktada eğitimin amacı, bireyin yaşadığı topluma uyum sağlaması için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumları bireye kazandırarak ona iletişim, sağlıklı yaşama ve üretim yeterliği kazandırmaktır²

Her birey kendine özgü bazı özellikler taşır. Bu nedenle eğitim, bireysel farklılıklara ve ihtiyaçlara duyarlı olmalıdır. Eğitim sürecinin bir parçasını oluşturan özel eğitime muhtaç bireyler, “zihin engelliler, öğrenme güçlüğü gözlenerler, duyu ve davranış bozukluğu olanlar, konuşma ve dil sorunu olanlar, işitme engelliler, üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler” olarak gruplandırılabilir.

2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununda, özel eğitimin genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğunu, özel eğitim hizmetlerinin çocukların özür ve özellikleri dikkate alınarak mümkün olduğu kadar çocuğun yakınına götürülecek

---

¹ UNICEF, 1999, s.32.

² Başaran, İ.E, Eğitim Bilimlerine Giriş, 1987, s.17.

şekilde planlanacağını belirtilmiştir. Bunun yanında, durumları ve özellikleri uygun olan özel eğitime muhtaç çocukların, normal çocukların eğitimi için açılmış okul ve eğitim kurumlarında normal akranları arasında eğitim görmeleri için gerekli tedbirlerin alınacağı da belirtilmiştir¹

Ülkemizde özel eğitim gerektiren durumlar içinde en sık rastlanan zihinsel engelliliktir. Zihinsel engellilik; doğumdan önce, doğum sırasında ve sürecinde, çeşitli nedenlerle zihin gelişiminde ve fonksiyonlarında oluşan sürekli yavaşlama, duraklama ve gerileme gösteren ve bunun sonucu olarak etkili uyumsal davranışlarda gerilik ve yetersizlik gösteren sürekli bir durumdur. Zihinsel özürlüler genel olarak üçe ayrılırlar;

- 1)Zeka bölümü 0-24 arasında olanlar, Klinik Bakıma Muhtaç Özürlüler
- 2)Zeka bölümü 25 - 44 arasında olanlar, Öğretilebilir Zihinsel Özürlüler
- 3)Zeka bölümü 45 - 75 arasında olan Eğitilebilir Zihinsel Özürlüler²

Bu çalışmada sözünü edeceğimiz engelli öğrenci grubu, eğitilebilir olmaları özelliğinden dolayı, “*eğitilebilir zihinsel özürlü öğrenciler*” grubu olacaktır.

Kaynaştırma yoluyla eğitimde, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüklerince yapılan inceleme neticesinde, eğitilebilir seviyede olduğu tespit edilen çocukların eğitimleri, yeterli sayıda öğrenci bulunmaması halinde özel sınıf açılmayan durumlarda, ilköğretim okullarında normal sınıflar içinde kaynaştırılmalarıyla sürdürülür. Kaynaştırma eğitimi ile bireyselleşmiş eğitim plan ve programları içerisinde, uygun görülen çocuklarla, normal akranlarını eğitim ve sosyal yönden bütünleştirmek hedeflenir.

Günümüzde özel eğitime muhtaç çocuklar için eğitim hizmeti veren kurum(özel eğitim sınıfı veya okulu) sayısının çok az olduğu dikkate alınırsa, sayıları azımsanmayacak ölçüde olan özel eğitime muhtaç çocukların, bir eğitim imkânına kavuşturulması, kaynaştırma eğitiminin temel amacı olmuştur. Böylece eğitilebilir zihinsel engelli öğrenciler ile normal öğrenciler, aynı örgün eğitim kurumlarında, aynı sınıflarda eğitim görmektedirler.

---

¹ Batu,S., İftar,G., a.g.k., s.15.

² Eripek, S., “Zihinsel Engelliler”, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fak. Dergisi, 1990, C.3, s.124.

Bu uygulama ile zihinsel engelli öğrencileri topluma kazandırmak hedeflenirken, sınıfın diğer üyeleri olan normal öğrencilerin, bu birliktelikten nasıl etkilendikleri, kaynaştırma yöntemi yoluyla zihinsel engelli akranlarıyla karşılıklı olarak iletişime giren normal öğrenciler hangi konularda sorunlar yaşamaktadır sorularına cevap aranacaktır.

1.2. Amaç

Özel eğitime muhtaç çocukların, toplum dışına itilmek yerine, toplumla daha kolay kaynaşmaları, bütün eğitim imkânlarından azami ölçüde yararlanmalarına bağlıdır.

Normal eğitim öğretim veren okullar, kaynaştırma öğrencilerinin kendilerini anlamaları ve gerçekleştirmeleri, insan ilişkileri kurmaları, ekonomik beceriler kazanmaları ve uygar sorumluluklar edinebilmeleri için fırsat ve ortam yaratır.

Ancak, kaynaştırma öğrencileri, normal akranlarıyla iletişim kurma yoluyla toplumla kaynaşırken, iletişimin öbür ucundaki normal öğrencilerin bu iletişimden, paylaşımdan ve süreçten nasıl etkilendiğini de belirlemek gerekir. Böylece, normal öğrencilerin bu uygulamaya bakış açıları, uygulama ile ilgili varsa yaşanan sıkıntılar, uygulamanın hedefine ulaşip ulaşmadığı, normal eğitimin kalitesini düşürüp düşürmediği gibi durumlar saptanabilecek, sorunları giderme amacıyla çözüm arayışlarına girilebilecektir.

Dünyada ve ülkemizde daha iyi bir eğitim-öğretim yöntemi geliştirmek için arayışlar sürmektedir. Bu süreç içinde, okullarımızda uygulanan bu yöntemin her iki grup öğrenci için de çok iyi değerlendirilmesi, olası sorunların çözülmesi ve eğitimin kalitesinin ve verimliliğin yükseltilmesi açısından önemlidir.

Bu çalışmanın amacı, İzmit Merkez okullarında, aynı sınıfta, tam gün, eğitilebilir zihinsel engelli kaynaştırma öğrencileriyle birlikte eğitim alan normal öğrencilerin, kaynaştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesidir.

1.3. Önem

Ülkemizde, Milli Eğitim Bakanlığı 2005 verilerine göre, kaynaştırma ve özel eğitim sınıflarında 50355 kaynaştırma öğrencisi eğitim almaktadır. Bu sayının büyük çoğunluğunu ise eğitilebilir düzeydeki zihinsel engelli öğrenciler oluşturmaktadır.¹

Topluma kazandırılmaları planlanan bu öğrencilerin eğitimleri normal öğrencilerinkinden biraz daha farklı program, araç, yöntem ve tekniklerle gerçekleştirilmektedir.

Yapılan bazı araştırmalar neticesinde, zihinsel engelli öğrencilerin normal akranlarıyla birlikte eğitim almalarının normal öğrenciler açısından olumlu sonuçlar doğurduğu, bazı araştırma sonuçlarında ise olumsuz sonuçlar doğurduğu belirtilmiştir.

Bu çalışma, normal öğrencilerin, kaynaştırma uygulamasından nasıl etkilendiklerini ortaya çıkarması bakımından önemlidir.

Türkiye’de kaynaştırma uygulamasının normal öğrencilere etkilerini saptamaya yönelik çok az sayıda çalışma olması nedeniyle, bu çalışmanın, eğitim planlayıcılarına, öğretmen ve yöneticilere ışık tutması ve kaynaştırmanın kalitesini arttırmada etkili olacağı umulmaktadır. Ayrıca eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin nerede ve nasıl eğitim alacakları sorusu hala tartışma konusu iken, eğitimcilere fikir vermesi açısından önemlidir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma, 2005–2006 eğitim öğretim yılı içerisinde İzmit Merkez ilçe sınırları içinde kalan, normal devlet okullarında kaynaştırma öğrencileri ile birlikte tam gün eğitim alan 412 normal öğrenci ile sınırlıdır.

Bu çalışma, ilköğretim okulları ile sınırlıdır.

Bu çalışma, eğitilebilir zekâ düzeyindeki öğrencilerle birlikte eğitim alan normal öğrencilerle sınırlıdır. Başka engel türlerine ve zekâ seviyelerine genelleme yapılamaz.

---

¹ Cavkaytar, A., Diken, İ. H., a.g.k., s.12.

2. METODOLOJİ

2.1. Araştırmanın Yöntemi

İzmit İl merkezindeki ilköğretim okullarında normal öğrencilerle birlikte eğitim alan kaynaştırma öğrencilerinin normal akranlarına etkisinin saptanması isimli araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve çözümlenmesi konularında bilgi verilmiştir.

2.2. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modelindedir. Bu yöntem, araştırmaya konu olan olay ve olgulara ilişkin durumun içinde bulunduğu koşullarda tanımlanmasını amaçlayan bir yöntemdir.¹

Araştırmada, İzmit İl Merkezindeki bazı devlet okullarında kaynaştırma öğrencileriyle birlikte eğitim alan normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine yönelik tutumları taranmıştır. Elde edilen verilere dayanılarak genel ilkelere varılmıştır. Araştırma bu yönüyle tümevarımcı bir yaklaşımdadır.²

Veri toplama aracı olarak anket kullanılmış, anket soruları bizzat araştırmacı tarafından İzmit Rehberlik ve Araştırma Merkezi uzmanlarına ve kaynaştırma öğrencisi bulunan normal sınıf öğretmenlerine danışılarak hazırlanmıştır. Anket, elden bırakıp alma yoluyla uygulandığı için geleneksel anket özelliği taşımaktadır.³

2.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2005–2006 eğitim öğretim yılında, İzmit merkez ilçede, kaynaştırma öğrencileriyle birlikte tam gün eğitim alan normal öğrencilerdir.

Araştırmanın örneklemini, İzmit Merkez ilçedeki, kaynaştırma öğrencilerine eğitim imkânı veren Gültepe İlköğretim, Mehmetçik İlköğretim, Zafer İlköğretim, Tavşantepe İbrahim Süreyya Yiğit İlköğretim, İnkılâp İlköğretim Okullarının birinci kademeleridir. İlköğretim okullarında birinci kademeler, 1.2.3.4.5. sınıflardan oluşur.

---

¹ Yazıcıoğlu, Y., SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Detay Yayıncılık, Ankara, 2004, s.12.

² Seyidoğlu, H., Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı, Güzem Can Yayınları, İstanbul, 2003, s.28.

³ Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E., Bayraktaroğlu, S., Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı, Sakarya Kitapevi, Adapazarı, 2001, s.84.

Örnekleme 1. ve 2. sınıfta okuyan normal öğrenciler dâhil edilmemiştir. Bunun nedeni, bu yaş grubundaki çocukların anket sorularını cevaplamakta başarılı olamayacağıının düşünülmesidir. Ayrıca kaynaştırma uygulamaları, bu sınıflarda henüz tam olarak düzenlenmemiş, tanılama ve yerleştirme işlemleri sürüyor olabilmektedir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

İlköğretim okullarına uygun anket, aşağıdaki aşamalardan geçilerek geliştirildi. Aracın içeriğini oluşturmak üzere kaynaştırma öğrencileri ile ilgili kavramsal literatür ile araştırmalar tarandı. Konu ile ilgili yazılı metinler incelendi. Değişik okullarda, kaynaştırma öğrencisi eğiten öğretmenler ile karşılaştıkları güçlükler, sınıf atmosferleri üzerine görüşmeler yapıldı. Kaynaştırma öğrencilerinden doğan sorunlar, normal öğrencilerin yaşadıkları problemlere ilişkin öğretmen gözlemleri maddeler halinde yazıldı ve soru şekline getirildi.

Anket soruları 29 tanedir. İlk üç soru, normal öğrencilerin cinsiyetlerini, sınıflarını ve yaş aralıklarını belirlemeye yöneliktir. Geri kalan sorular biri kontrol sorusu olmak üzere 26 tanedir. Normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerine ilişkin yargısal verileri, “evet, hayır, bazen” seçeneklerinden birinin işaretlenmesiyle elde edilmiştir.

Verilerin toplanmasından sonra, frekans ve yüzde değerler kullanılarak, veriler tablo halinde sunulmuştur. Çalışmada SPSS bilgisayar istatistik programı kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrenci grubundan elde edilen bulgular yorumlanmıştır. İlköğretim okulları birinci kademelerinde eğitim öğretim alan normal öğrencilerden seçilen örneklen grubundan elde edilen görüşlerin çözümlenmesinde frekans ve yüzdeler kullanılmıştır.

3.1. Araştırmaya Katılan Normal Öğrencilere Ait Kişisel Özellikler

Tablo 2

Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

	Frekans	%
Kız	211	51,2
Erkek	201	48,8
Toplam	412	100,0

Araştırmaya katılan öğrenci grubunu cinsiyetlere göre karşılaştırdığımızda kız ve erkek öğrenci sayılarının yakınlığı dikkat çekmektedir. Kız öğrenci sayısı az farkla daha fazladır.

Tablo 3

Öğrencilerin Sınıf Seviyeleri

	Frekans	%
3.Sınıf	134	32,5
4.Sınıf	63	15,3
5.Sınıf	215	52,2
Toplam	412	100,0

Araştırmaya katılan öğrenci grubunun sınıf seviyelerine göre incelenmesi sonucunda, öğrencilerin büyük çoğunluğunun 5. sınıf öğrencileri olduğu, bunları sırasıyla 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin izlediği görölmüştür.

Tablo 4

Öğrencilerin Yaş Durumları

	Frekans	%
8-9	106	25,7
10-11	254	61,7
12-13	52	12,6
Toplam	412	100,0

Araştırmaya katılan öğrenci grubunun yaş durumları incelendiğinde 10-11 yaş aralığındaki öğrenci sayısı, örneklem genelinin büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu yaş grubunu sırasıyla 8-9 yaş grubu ve 12-13 yaş grubu izlemektedir.

3.2. Normal Öğrencilerin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

3.2.1. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Oyunlara Ayak Uydurup Uyduramadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 5

	Frekans	%
Evet	100	24,3
Hayır	111	26,9
Bazen	201	48,8
Toplam	412	100,0

Tablo 5’de, normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin oyunlara ayak uydurup uyduramadığına ilişkin görüşlerinde evet ve hayır seçenekleri birbirine yakın orandayken, “bazen” diyenlerin oranı % 48’dir. Sonuç olarak, normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin bazen oyunlara ayak uydurduklarını düşündükleri söylenebilir.

3.2.2. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kendi Başına İş Yapamayıp, Yardımlarına İhtiyaç Duyup Duymadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 6

	Frekans	%
Evet	188	45,6
Hayır	62	15,0
Bazen	162	39,3
Toplam	412	100,0

Normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin %46'lık bir oranla kendi başlarına iş yapabildiklerini, başkalarının yardımına ihtiyaç duymadığını belirtmiştir. Yardıma ihtiyaç duyduklarını belirten normal öğrenci oranı ise %39'dur. Sonuç olarak, normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin kendilerinin yardımına ihtiyaç duyduklarını düşündükleri söylenebilir.

3.2.3. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kendilerine Sınırlı Davranıp Davranmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 7

	Frekans	%
Evet	188	45,6
Hayır	62	15,0
Bazen	162	39,3
Toplam	412	100,0

Normal öğrencilerin, % 45,6 gibi bir oranı kaynaştırma öğrencilerinin kendilerine sınırlı davrandıklarını belirtirken, % 15'lik bir kısım normal öğrenci ise sınırlı davranmadıklarını belirtmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin kendilerine sınırlı davrandıklarını belirten normal öğrenciler, % 39,3 oranındadır. Sonuç olarak, normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin kendilerine sınırlı davrandıklarını düşündükleri söylenebilir.

3.2.4. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kendilerine İlgi Çekmek İçin Sataşp Sataşmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 8

	Frekans	%
Evet	121	29,4
Hayır	163	39,6
Bazen	128	31,1
Toplam	412	100,0

Normal Öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin ilgi çekmek amacıyla sataşp sataşmadığına ilişkin olarak, % 29,4'ünün evet, % 39,6'sının ise hayır, % 31,1'inin ise bazen cevaplarını verdiklerini görüyoruz. Sonuç olarak, normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin ilgi çekmek amacıyla kendilerine sataşmadıklarını düşündüklerini söyleyebiliriz.

3.2.5. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Başkalarına Karşı Saygısız Davranıp Davranmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 9

	Frekans	%
Evet	159	38,6
Hayır	139	33,7
Bazen	114	27,7
Toplam	412	100,0

Kaynaştırma öğrencilerinin başkalarına karşı saygılı davranıp davranmadıklarına ilişkin olarak, normal öğrenciler % 38,6 oranında evet, % 33,7 oranında hayır, % 27,7 oranında ise bazen cevaplarını vermişlerdir. Sonuç olarak, normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin başkalarına karşı saygısız davrandıklarını düşündükleri söylenebilir.

3.2.6. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Zaman Zaman İstenilenin Tam Tersini Yapıp Yapmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 10

	Frekans	%
1,00	132	32,0
2,00	138	33,5
3,00	142	34,5
Toplam	412	100,0

Normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin zaman zaman istenilenin tam tersini yapıp yapmadıklarına ilişkin olarak, % 32 oranında evet, % 33,5 oranında hayır, % 34,5 oranında bazen cevaplarını vermişlerdir. Sonuç olarak, normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin bazen istenilenin tam tersini yaptıklarını düşündükleri söylenebilir.

3.2.7. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Suça Kolayca İtilip İtilmediğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 11

	Frekans	%
Evet	126	30,6
Hayır	198	48,1
Bazen	88	21,4
Toplam	412	100,0

Kaynaştırma öğrencilerinin suça kolayca itilip itilmediğine ilişkin olarak, normal öğrencilerin % 48,1'lik bir kısmı hayır cevabını verirken, % 30,6 'sı evet, % 21,4'ü bazen cevabını vermiştir. Sonuç olarak, normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin suça kolay itilmediklerini düşündükleri söylenebilir.

3.2.8. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Görgü Kurallarına Uyup Uymadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 12

	Frekans	%
Evet	274	66,5
Hayır	85	20,6
Bazen	53	12,9
Toplam	412	100,0

Normal öğrencilerin % 66,5'lik bir kısmı, kaynaştırma öğrencilerinin görgü kurallarına uyup uymadıklarına ilişkin olarak evet, % 20,6'lık bir kısmı hayır, % 21,9'luk bir kısmı ise bazen cevabını vermiştir. Sonuç olarak normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin görgü kurallarına uymadıklarını düşündükleri söylenebilir.

3.2.9. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Derste Ayakta Durarak Öğretmenin Uyarmasına Neden Olup Olmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 13

	Frekans	%
Evet	154	37,4
Hayır	115	27,9
Bazen	143	34,7
Toplam	412	100,0

Kaynaştırma öğrencilerinin derste ayakta durup öğretmenin uyarmasına neden olup olmadıklarına ilişkin olarak, normal öğrencilerin % 37,4'ü evet, %34,7 si bazen, % 27,9' ise hayır cevaplarını vermiştir. Sonuç olarak, normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin derste ayakta durarak öğretmenin uyarmasına sebep olduklarını düşündükleri söylenebilir.

3.2.10. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Sıkça Tuvalete Gidip Dersin Akışını Bozup Bozmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 14

	Frekans	%
Evet	108	26,2
Hayır	179	43,4
Bazen	125	30,3
Toplam	412	100,0

Kaynaştırma öğrencilerinin sık sık tuvalete giderek dersin akışını bozup bozmadıklarına ilişkin olarak, normal öğrencilerin %43,4'ü hayır, % 30,3'ü bazen ve % 26,2 si evet cevabını vermiştir. Sonuç olarak, normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin sıkça tuvalete gidip, dersin akışını bozmadıklarını düşündüklerini söyleyebiliriz.

3.2.11. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Aklına Eseni Yapıp Dersi Bozup Bozmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 15

	Frekans	%
Evet	138	33,5
Hayır	153	37,1
Bazen	121	29,4
Toplam	412	100,0

Normal öğrencilerin % 37,1'i kaynaştırma öğrencilerinin aklına eseni yaparak dersi bozmadıklarına ilişkin görüş belirlemiş, % 33,5'i akıllarına eseni yaparak dersi bozduklarına ilişkin görüş belirtmiş, % 29,4'ü ise bazen akıllarına eseni yaparak dersi bozduklarını belirtmiştir. Sonuç olarak, normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin akıllarına eseni yapıp dersi bozmadıklarını düşündüklerini söyleyebiliriz.

3.2.12. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Temizlik Kurallarına Uyup Uymadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 16

	Frekans	%
Evet	137	33,3
Hayır	130	31,6
Bazen	145	35,2
Toplam	412	100,0

Normal öğrencilerin % 35,2'lik kısmı, kaynaştırma öğrencilerinin temizlik kurallarına uyup uymadıklarına ilişkin olarak bazen demiş, % 33,3'lük kısmı evet, % 31,6'lık kısmı ise hayır cevaplarını vermiştir. Sonuç olarak, normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin bazen temizlik kurallarına uymadıklarını, bazen de uydıklarını düşündüklerini söyleyebiliriz.

3.2.13. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Yardım Almadan Kitaplarının Gerekli Sayfalarını Açıp Açamadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 17

	Frekans	%
Evet	215	52,2
Hayır	116	28,2
Bazen	81	19,7
Toplam	412	100,0

Kaynaştırma öğrencilerinin yardım almadan kitaplarının gerekli sayfalarını açıp açamadıklarına ilişkin olarak, normal öğrencilerin % 52,2'si evet, % 28,2'si hayır, % 19,7' ise bazen cevaplarını vermiştir. Sonuç olarak, normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin kendilerinin yardımı olmadan kitaplarının gerekli sayfalarını açamadıklarını düşündüklerini söyleyebiliriz.

3.2.14. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Derste Öğretmenin Vaktini Fazla Alıp Almadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 18

	Frekans	%
Evet	146	35,4
Hayır	122	29,6
Bazen	144	35,0
Toplam	412	100,0

Kaynaştırma öğrencilerinin derste öğretmenin vaktini fazla alıp almadıklarına ilişkin olarak, normal öğrencilerin % 35,4'ü evet, % 35'i bazen, % 29,6'sı ise hayır cevaplarını vermiştir. Sonuç olarak, normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin derste, öğretmenin vaktini fazla aldıklarını düşündüklerini söyleyebiliriz.

3.2.15. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kasıtlı Olarak Zalimce Davranıp Davranmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 19

	Frekans	%
Evet	96	23,3
Hayır	180	43,7
Bazen	136	33,0
Toplam	412	100,0

Normal öğrencilerin % 43,7'si, kaynaştırma öğrencilerinin kasıtlı olarak zalimce davranıp davranmadıklarına ilişkin olarak hayır, % 33'ü bazen, % 23,3'ü ise evet cevaplarını vermişlerdir. Sonuç olarak, normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin, kendilerine kasıtlı olarak zalimce davranmadıklarını düşündüklerini söyleyebiliriz.

3.2.16. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Uyuşuk Olmaları Yüzünden Sürekli Geri Kalıp Kalmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 20

	Frekans	%
Evet	223	54,1
Hayır	76	18,4
Bazen	113	27,4
Toplam	412	100,0

Normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin uyusuk olmaları yüzünden geri kalıp kalmamaları konusunda % 54,1 oranında evet, % 27,2 oranında bazen, % 18,4 oranında hayır cevaplarını vermişlerdir. Sonuç olarak, normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin uyusuk olmaları sebebiyle sürekli geri kaldıklarını düşündüklerini söyleyebiliriz.

3.2.17. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Okul Kurallarına Uyup Uymadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 21

	Frekans	%
Evet	137	33,3
Hayır	133	32,3
Bazen	141	34,2
Toplam	412	100,0

Kaynaştırma öğrencilerinin Okul kurallarına uyup uymadıklarına ilişkin olarak normal öğrencilerin % 34,2'si bazen, % 33,3'ü evet, % 32,3'ü ise hayır cevaplarını vermişlerdir. Sonuç olarak, normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin okul kurallarına bazen uyduklarını, bazen de uymadıklarını düşündüklerini söyleyebiliriz.

3.2.18. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Sınıftaki Görevlerini Aksatıp Aksatmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 22

	Frekans	%
Evet	168	40,8
Hayır	104	25,2
Bazen	140	34,0
Toplam	412	100,0

Kaynaştırma öğrencilerinin sınıftaki görevlerini yerine getirip getirmediğine ilişkin olarak normal öğrenciler, % 40,8 oranında evet, 5 34 oranında bazen, % 25,2 oranında hayır cevaplarını vermişlerdir. Sonuç olarak, normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin sınıftaki görevlerini aksattıklarını düşündüklerini söyleyebiliriz.

3.2.19. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Lakap Takıp Alaycı Davranıp Davranmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 23

	Frekans	%
Evet	150	36,4
Hayır	161	39,1
Bazen	101	24,5
Toplam	412	100,0

Normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin lakap takıp alaycı davranıp davranmadıklarına yönelik görüşleri % 39,1 oranında hayır, % 36,4 oranında evet, % 24,5 oranında ise bazen şeklindedir. Sonuç olarak, normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin kendilerine lakap takıp alaycı davranmadıklarını düşündüklerini söyleyebiliriz.

3.2.20. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerine Ve Kendilerine Eşit Davranılmaması Durumunda Üzülüp Üzülmediklerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 24

	Frekans	%
Evet	137	34,7
Hayır	133	46,6
Bazen	141	18,4
Toplam	412	100,0

Normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerine ve kendilerine eşit davranılmaması durumunda üzülüp üzülmediklerine ilişkin olarak, % 46,6 oranında hayır, % 34,7 oranında evet, % 18,4 oranında bazen cevaplarını vermiştir. Sonuç olarak, normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin

3.3. Ki- Kare Testi Sonuçları ve Yorumlanması

Normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin sınıf içindeki tutumlarına, iletişim kurup kuramadıklarına ve birlikte eğitim almalarının kendilerine zarar verip vermediğine ilişkin görüşlerine ait bulguların ki – kare testi sonuçlarına yer verilmiştir. Araştırmada yer alan değişkenler niteliksel olduğu için Ki-Kare Testi kullanılmıştır. Ki- Kare analizlerinde anlamlılık değeri 0,05 olarak alınmıştır.

3.3.1. Normal Öğrencilerin Cinsiyet Ve Yaşlarının, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kendilerini Huzursuz Edip Etmediklerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 25

		Sizi rahatsız ve huzursuz eder mi?			Toplam
		Evet	Hayır	Bazen	
Cinsiyetiniz nedir?	Kız	77	65	69	211
	Erkek	79	59	63	201
Toplam		156	124	132	412

Yukarıdaki tabloda, kız ve erkek öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerinin kendilerini rahatsız ve huzursuz edip etmediklerine ilişkin cevaplarının sıklıkları görülmektedir.

H₀ : Normal öğrencilerin cinsiyetlerinin, kaynaştırma öğrencilerinin kendilerini huzursuz edip etmedikleri üzerinde etkisi yoktur.

Ki-Kare Testi Tablosu

Tablo 26

	Anlamlılık Değeri
Ki- Kare	,841

0,841>0,05 olduğu için sıfır hipotezimiz kabul edilir. Buna göre normal öğrencilerin cinsiyetlerinin, kaynaştırma öğrencilerinin kendilerini huzursuz edip etmedikleri üzerinde etkisi yoktur.

Ki-Kare Testi Tablosu

Tablo 27

		Sizi rahatsız ve huzursuz eder mi?			Toplam
		Evet	Hayır	Bazen	
Kaç yaşındasınız?	8-9	27	47	32	106
	10-11	100	71	83	254
	12-13	29	6	17	52
Toplam		156	124	132	412

Yukarıdaki tabloda, normal öğrencilerin yaşlarının, kaynaştırma öğrencilerinin kendilerini rahatsız ve huzursuz edip etmediklerine ilişkin cevaplarının sıklıkları görülmektedir.

Ki-Kare Testi Tablosu

Tablo 28

	Anlamlılık Değeri
Ki- Kare	,0002

H₀ : Normal öğrencilerin yaşlarının, Kaynaştırma öğrencilerinin kendilerini huzursuz edip etmedikleri üzerinde etkisi yoktur.

0,0002<0,05 olduğu için sıfır hipotezimiz reddedilir. Buna göre normal öğrencilerin yaşlarının, kaynaştırma öğrencilerinin kendilerini huzursuz edip etmedikleri üzerinde etkisi vardır.

3.3.2. Normal Öğrencilerin Cinsiyet Ve Yaşlarının, Kaynaştırma Öğrencileriyle İletişim Kurup Kuramamalarına Etkisine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 29

		Sizinle doğru iletişim kurabilir mi?			Toplam
		Evet	Hayır	Belki	
Cinsiyetiniz nedir?	Kız	68	58	85	211
	Erkek	77	54	70	201
Toplam		145	112	155	412

Yukarıdaki tabloda, normal öğrencilerin cinsiyetlerinin, kaynaştırma öğrencileriyle doğru iletişim kurup kuramamalarına etkisine ilişkin cevaplarının sıklıkları görülmektedir.

Ki- Kare Testi Tablosu

Tablo 30

	Anlamlılık Değeri
Ki- Kare	,385

H₀ : Normal öğrencilerin cinsiyetlerinin, Kaynaştırma öğrencileriyle doğru iletişim kurup kuramamalarında etkisi yoktur.

0,385>0,05 olduğu için sıfır hipotezimiz kabul edilir. Buna göre normal öğrencilerin cinsiyetlerinin, kaynaştırma öğrencileriyle doğru iletişim kurmaları üzerinde etkisi yoktur.

Ki- Kare Testi Tablosu

Tablo 31

		Sizinle doğru iletişim kurabilir mi?			Toplam
		Evet	Hayır	Bazen	
Kaç yaşındasınız?	8-9	29	39	38	106
	10-11	96	61	97	254
	12-13	20	12	20	52
Toplam		145	112	155	412

Yukarıdaki tabloda, normal öğrencilerin yaşlarının, kaynaştırma öğrencileriyle doğru iletişim kurup kuramamalarına etkisine ilişkin cevaplarının sıklıkları görülmektedir.

Ki- Kare Testi Tablosu

Tablo 32

	Anlamlılık Değeri
Ki- Kare	,113

H₀ : Normal öğrencilerin yaşlarının, kaynaştırma öğrencileriyle doğru iletişim kurup kuramamalarında etkisi yoktur.

0,113>0,05 olduğu için sıfır hipotezimiz kabul edilir. Buna göre normal öğrencilerin yaşlarının, kaynaştırma öğrencileriyle doğru iletişim kurmaları üzerinde etkisi yoktur.

3.3.3. Normal Öğrencilerin Cinsiyet Ve Yaşlarının, Kaynaştırma Öğrencileriyle Birlikte Eğitim Görmelerinin Fiziksel Ve Ruhsal Zarar Verip Vermemelerine Etkisine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 33

		Birlikte eğitim almak size fiziksel ya da ruhsal zarar veriyor mu?			Toplam
		Evet	Hayır	Belki	
Cinsiyetiniz nedir?	Kız	34	131	46	211
	Erkek	35	129	37	201
Toplam		69	260	83	412

Yukarıdaki tabloda, normal öğrencilerin cinsiyetlerinin, kaynaştırma öğrencileriyle birlikte eğitim görmelerinin fiziksel ve ruhsal zarar verip vermemelerine etkisine ilişkin cevaplarının sıklıkları görülmektedir.

Ki- Kare Testi Tablosu

Tablo 34

	Anlamlılık Değeri
Ki- Kare	,683

H₀ : Normal öğrencilerin cinsiyetlerinin, kaynaştırma öğrencileriyle birlikte eğitim görmelerinin fiziksel ve ruhsal zarar vermeleri üzerinde etkisi yoktur.

0,683>0,05 olduğu için sıfır hipotezimiz kabul edilir. Buna göre normal öğrencilerin cinsiyetlerinin, kaynaştırma öğrencileriyle birlikte eğitim görmelerinin fiziksel ve ruhsal zarar vermeleri üzerinde etkisi yoktur.

Ki- Kare Testi Tablosu

Tablo 35

		Birlikte eğitim almak size fiziksel ya da ruhsal zarar veriyor mu?			Toplam
		Evet	Hayır	Belki	
Kaç yaşındasınız?	8-9	9	87	10	106
	10-11	47	149	58	254
	12-13	13	24	15	52
Toplam		69	260	83	412

Yukarıdaki tabloda, normal öğrencilerin yaşlarının, kaynaştırma öğrencileriyle birlikte eğitim görmelerinin fiziksel ve ruhsal zarar verip vermemelerine etkisine ilişkin cevaplarının sıklıkları görülmektedir.

Ki- Kare Testi Tablosu

Tablo 36

	Anlamlılık Değeri
Ki- Kare	,0001

H₀ : Normal öğrencilerin yaşlarının, kaynaştırma öğrencileriyle birlikte eğitim görmelerinin fiziksel ve ruhsal zarar vermeleri üzerinde etkisi yoktur.

0,0001<0,05 olduğu için sıfır hipotezimiz reddedilir. Buna göre normal öğrencilerin yaşlarının, kaynaştırma öğrencileriyle birlikte eğitim görmelerinin fiziksel ve ruhsal zarar vermeleri üzerinde etkisi vardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Bu bölümde, araştırmanın sonucunda ilde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan genel sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Bu araştırmada, normal sınıflarda eğitim öğretim gören kaynaştırma öğrencilerinin, normal öğrencilere olumsuz etkisi olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırma bulgularına göre; normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin oyunlara ayak uydurabildiklerini, kurallara uyduklarını, kitaplarının gerekli sayfalarını açtıklarını ve kendi işlerini kendilerinin yapabildiklerini, ilgi çekmek için sataşmadıklarını, suça yönlendirilmediklerini, görgü kurallarına uyduklarını, sıkça tuvalete giderek veya aklına eseni yaparak dersi bozmadıklarını, lakap takmadıklarını ve kasıtlı olarak zalimce davranmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca kaynaştırma öğrencilerine ve kendilerine eşit davranılmamasına üzülmediklerini, kaynaştırma öğrencileriyle birlikte eğitim öğretim almanın, kendilerini fiziksel ya da ruhsal yönden olumsuz etkilemediğini belirtmişlerdir.

Araştırma bulgularına göre; normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencileri hakkındaki olumsuz görüşleri ise; huzursuzluk yaratmaları, derste kıpır kıpır edip dersi dinlemelerini engellemeleri, uyuşukluğu nedeniyle sürekli geç kalmaları ve sınıftaki görevlerini aksatmaları yönündedir. Ayrıca, kaynaştırma öğrencilerinin saygısız olduklarını, derste ayakta durarak öğretmenin sık sık uyarmasına sebep olduklarını ve öğretmenin vaktini fazla aldıklarını belirtmişlerdir.

Normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin, okul kurallarına bazen uyduklarını, bazen sınırlı davrandıklarını, bazen söylenenin tam tersini yaptıklarını, temizlik kurallarına bazen uyduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca kaynaştırma öğrencilerinin kendileriyle bazen doğru iletişim kurduklarını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, normal öğrencilerden elde edilen bulgulara dayanarak, kaynaştırma öğrencilerinin sosyal ilişkiler yönünden normal öğrenciler için bir sorun teşkil etmediklerini ancak; sınıf içine ve ders saatlerinde normal öğrencileri olumsuz etkilediklerini söylemek mümkündür.

Öneriler

Başarılı bir kaynaştırma uygulamasının gerçekleştirilebilmesi için normal öğrencilerin sınıflarına bir kaynaştırma öğrencisi geleceği fikrine hazırlanması gerekmektedir. Bunun için;

- Normal öğrencileri kaynaştırma öğrencisine alıştırmaya çalışmalarına, kaynaştırma öğrencisi sınıfa katılmadan önce yapılmalıdır. Normal öğrenciler engel türünü tanımalı, özellikleri konusunda bilgilendirilmelidir. Bu bilgilendirme çalışmaları, sınıf öğretmenleri tarafından yapılabileceği gibi bir özel eğitim

öğretmeni veya Rehberlik ve Araştırma Merkezleri tarafından görevlendirilecek bir uzman tarafından da yapılabilir.

- Normal öğrenciler ile kaynaştırma uygulaması başlamadan önce ve sonra toplantılar gerçekleştirilebilir. Bu toplantılarda normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencileriyle ilgili görüşleri sorulabilir, sorunları dinlenebilir, tartışmalar yapılabilir ve çözümler aranabilir.

- Normal öğrencilerle, kendilerini kaynaştırma öğrencisi yerine koymalarını gerektiren çalışmalar yaptırılıp, empati kurarak kendilerini onlar gibi hissetmeleri sağlanabilir.

- Sınıfa kaynaştırma öğrencileriyle ilişkisi olan, yakınlarından biri engelli olan veya bu konularda bilgili olan özel eğitim öğretmenleri konuk olarak çağırılabilir. Bu kişilerin bilgi ve deneyimlerinin normal öğrencilerle paylaşılması sağlanabilir.

- Normal öğrencilere, kaynaştırma öğrencileriyle ilgili sorumluluklar verilmelidir. Ayrıca unutulmamalıdır ki, normal öğrenciler kaynaştırma öğrencilerine bildiklerini aktarırken, kendileri de bilgilerini pekiştirecektir.

- Normal öğrenci aileleriyle toplantılar düzenlenebilir. Bu yolla normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerine yönelik olumlu tutum geliştirmeleri sağlanabilir.

- Kaynaştırma uygulamasıyla ilgili, eğitsel kaynakların, özel destek hizmetlerinin ve donanımın eksiklikleri giderilebilir. Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının uygulanmasıyla ve kaynaştırma öğrencisinin seviyesinde kazanımlar belirlenmesiyle bu öğrencilerin derste sıkılmalarının önüne geçilebilir. Böylelikle bu öğrencilerin ilgileri, kendi seviyelerindeki kazanımlara yönelecek ve normal öğrencileri rahatsız etme durumları azalabilecektir.

- Okul çalışanlarının, sınıf öğretmenlerinin ve okul idarecilerinin kaynaştırmaya karşı olumsuz tutumlar sergilemeleri gibi sorunların ortadan kalkmasıyla normal öğrencilerin kaynaştırmaya daha olumlu bakmaları sağlanabilir.

- Sınıf öğretmenleri seminer ve toplantılarla, kaynaştırma öğrencisi olan sınıfların yönetimi konusunda bilgilendirilebilir. Bunun neticesinde, normal

öğrencileri derste rahatsız ve huzursuz eden davranışların ortaya çıkması engellenebilir.

- Normal sınıflardaki kaynaştırma öğrencisi sayıları, en az (en fazla iki) olacak şekilde düzenlenebilir. Bununla birlikte zümre sınıflardaki öğrenci sayıları dikkate alınarak, kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıftaki öğrenci sayısı, olmayan sınıftaki öğrenci sayısına oranla daha az öğrenci olacak şekilde düzenlenebilir. Böylece sınıf öğretmeni, kaynaştırma öğrencileriyle daha yakından ilgilenip, normal öğrencilere yansıyabilecek sorunları önceden engelleme fırsatına sahip olabilir.

EKLER

EK- 1. Anket Formu

Bu anket, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Bilim Dalında hazırlanmakta olan “Zekâ Engelli Kaynaştırma Öğrencilerinin Normal Öğrenciler Üzerindeki Etkilerinin Saptanması”na yönelik tez çalışmasının temeli olmak üzere hazırlanmıştır.

Sevgili Öğrenciler,

Bildiğiniz gibi, sınıflarımızda eğitilebilir zihinsel engelli, kaynaştırma öğrencisi arkadaşlarınız var. Onlarla birlikte eğitim öğretim faaliyetleri yapıyoruz.

Aşağıdaki soruları içtenlikle ve dürüstçe cevaplamanız önemli. Çünkü cevaplarınız ışığında zihinsel engelli kaynaştırma öğrencisi arkadaşlarınız ile ilgili sorunları belirleme ve bu sorunları giderme fırsatımız doğacaktır.

Lütfen soruları dikkatlice okuyup, her soru için sadece bir şık işaretleyin. İşaretlemeyi yaparken, sizin için doğru olan şıkkı yuvarlak içine alın.

Teşekkür ederim.

GÜL GÜLSÜN KAYA

**Zekâ Engelli Kaynaştırma Öğrencilerinin Normal Öğrenciler Üzerindeki
Etkilerinin Saptanması
(Kocaeli-Merkez İlköğretim Okulları)**

TANITICI SORULAR

- 1) Cinsiyetiniz nedir?
a) kız   b) erkek
- 2) Kaçınıcı sınıfa gidiyorsunuz?
a) 3. sınıf   b) 4. sınıf   c) 5. sınıf
- 3) Kaç yaşındasınız?
a) 8-9   b) 10-11   c) 12-13

KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİ İLE İLGİLİ SORULAR

- 4) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız oyunlara ayak uydurabilir mi?
a) evet   b) hayır   c) bazen
- 5) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız sınıf, kantin vb. ortak kullanılan alanlarda kurallara uyar mı?
a) evet   b) hayır   c) bazen
- 6) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız sınıfta huzursuzluk yaratır mı?
a) evet   b) hayır   c) bazen
- 7) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız kendi başına iş yapamayıp, yardımınıza ihtiyaç duyar mı?
a) evet   b) hayır   c) bazen
- 8) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız size sinirli davranır mı?
a) evet   b) hayır   c) bazen
- 9) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız ilgi çekmek için sataşır mı?
a) evet   b) hayır   c) bazen
- 10) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız başkalarına saygısız davranır mı?
a) evet   b) hayır   c) bazen
- 11) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız sizi rahatsız ve huzursuz eder mi?
a) evet   b) hayır   c) bazen
- 12) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız zaman zaman istenilenin tam tersini yapar mı?
a) evet   b) hayır   c) bazen

13) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız başkaları tarafından kolayca suça yönlendirilebilir mi?

a) evet   b) hayır   c) bazen

14) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınızın / arkadaşlarınızın görgü kurallarına (gaz çıkarma, geçirme vb.) uymaması sizi rahatsız eder mi?

a) evet   b) hayır   c) bazen

15) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız derste sürekli ayakta durup, öğretmeninizin uyarmasına neden olur mu?

a) evet   b) hayır   c) bazen

16) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız sık sık tuvalete gidip dersin akışını bozar mı?

a) evet   b) hayır   c) bazen

17) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız aklına geleni yapıp dersi bozar mı?

a) evet   b) hayır   c) bazen

18) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız temizlik kurallarına uyar mı?

a) evet   b) hayır   c) bazen

19) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız sizin yardımınız olmadan kitabının gerekli sayfasını açabilir mi?

a) evet   b) hayır   c) bazen

20) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız derste öğretmeninizin vaktini fazla alır mı?

a) evet   b) hayır   c) bazen

21) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız kasıtlı olarak size zalimce davranır mı?

a) evet   b) hayır   c) bazen

22) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız derste kıpır kıpır edip, dersi dinlemenizi engeller mi?

a) evet   b) hayır   c) bazen

23) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız sizinle doğru iletişim kurabilir mi?

a) evet   b) hayır   c) bazen

24) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız uyuşukluğu nedeniyle, sürekli geri kalır mı?

a) evet   b) hayır   c) bazen

25) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız okul kurallarına uyar mı?
a) evet   b) hayır   c) bazen

26) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız sınıftaki görevlerini aksatır mı?
a) evet   b) hayır   c) bazen

27) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınız lakap takıp, alaycı davranır mı?
a) evet   b) hayır   c) bazen

28) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınıza ve size eşit (aynı) davranılmaması sizi üzer mi?
a) evet   b) hayır   c) bazen

29) Kaynaştırma öğrencisi arkadaşınız / arkadaşlarınızla birlikte eğitim-öğretim görmek size fiziksel ya da ruhsal zarar veriyor mu?
a) evet   b) hayır   c) bazen

KAYNAKÇA

- Açıkalin, M., Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, "Zeka Gerilikleri", Antıp Yay. Ank. 1996.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E., Bayraktaroğlu, S., Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı, Sakarya Kitapevi, Adapazarı, 2001.
- Avcıoğlu, H., Özbey, F., Çetin, M., 14. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, Özel Eğitimde Yansımalar, "Sınıflarında Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi", Kök Yay., Ank., 2005.
- Ayhan, H., Eğitim Bilimine Giriş, Şule Yay. İst. 1997.
- Batu S., ve İftar, G., Kaynaştırma, Kök Yay., Ank., 2005.
- Batu, S., Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri, Anadolu. Ün., Eskişehir, 2000.
- Başaran, İ.E., Eğitim Bilimlerine Giriş, 1987.
- Batu, S., ve Eripek, S., Özel Eğitim, Anadolu Ün. Yay., 2005.
- Cavkaytar, A., ve Diken, İ., Özel Eğitime Giriş, Kök Yay., Ank., 2005.
- Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Komisyonu Raporları, Kocaeli 1. Eğitim Sempozyumu, Kocaeli, 2005.
- Çağlar, D., "Ülkemizde Ayrıcalıklı Çocukların Özel Eğitim Sorunları", Ank. Ün. Eğitim Fak. Dergisi, S.7.
- Ergün, M., ve Ergezer, B., ve Çevik, İ., Özdaş, A., Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ocak Yay., Ank., 1999.
- Eripek, S., "Engelli (Ayrıcalı) Çocukların Eğitimi", Anadolu Üniversitesi Eğitim Fak. Dergisi, C.1, S.1, 1984,
- Eripek, S., "Zihinsel Engelliler Mevcut Durum, Sorun ve Öneriler", Anadolu Üniversitesi Eğitim Fak. Dergisi, C.3, S.2, 1990.
- Eripek, S., Zihinsel Engelli Çocuklar, Anadolu Ün., Yay., 1996.
- Eripek, S., "Zihinsel Engelli Çocukların Tanımı", Anadolu Üniversitesi Eğitim Fak. Dergisi, C.6, S.2, 1996.
- Eripek, S., Özel Eğitime Giriş, Karatepe Yay., 1997.
- Eripek, S., "Zihinsel Engelliler", Anadolu Üniversitesi Eğitim Fak. Dergisi, C.3, 1990.

- Eripek, S., “Engelliler Ve Eğitimleri”, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fak. Dergisi, C.5, S.1-2, 1990.
- Eripek, S., Özel Eğitim, Anadolu Ün., Yay., Eskişehir, 2005.
- Eripek, S., Özel Eğitim, Anadolu Ün., Yay., Eskişehir, 2004.
- Eripek, S., Zekâ Geriliği, Kök Yay., Eskişehir, 2005.
- Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklar İlköğretim Programı.
- Eripek, S., “Türkiye’de Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmalarına İlişkin Olarak Yapılan Araştırmaların Gözden Geçirilmesi, Anadolu Ün., Eğ.Fak.Dergisi, C. 10, S 2,2000.
- Enç, M., Çağlar, D., Özsoy, Y., Özel Eğitim Giriş, 1981.
- Fidan, N., ve Erden,M., Eğitime Giriş, Alkım Yay., Ank.
- İftar, K., “Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim”, İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı, Anadolu Ün., Yay., 1998.
- Karatepe, H., Zeka Özürlü Çocuklar, Karatepe Yay., 1996.
- Karslı, M.D., Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Pegem A, Ank., 2003.
- Kırcaali, G., Özel Gereksinimli Bireyler Ve Özel Eğitim, Anadolu Ün., Açık Öğr. Yay.,1998.
- Kırcaali, G., “Kuzey Amerika’da Özürlülere ve Eğitimlerine İlişkin Görüş ve Uygulamalar”, Anadolu Ün.Eğ. Fak. Dergisi, C.6, 1996.
- Kocaali 1. Eğitim Sempozyumu, “Özel Eğitim” ,Altın Matbaa, 2005,
- Koçer, D., Çocuklarımız ve Bilmediklerimiz, Paragraf Yay.,Ank., 2005.
- Kuz, T., Kaynaştırma Eğitime Yönelik Tutumların İncelenmesi, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Yayınları-13., 2001.
- Özel Eğitim Kurumları Tanıtıcı El Kitabı,1991.
- Özabacı, N., Sınıf Yönetimi, Sınıfta Sorunlu ve Özel Öğrencilerin Yönetimi, Pegem A, Ank., 2004.
- Özyürek, M., Birlikte ve Ayrı Eğitimin Etkinliği, Ank.Ünv.Basımevi, Ank., 1992.
- Özel Eğitim Okul Yönetmeliği,Mad.6.
- Özel Eğitim Günleri, Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Yayınları 5, Ank., 1997.
- Sarı, H., Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Çağdaş Öneriler, Pegem A, Ank., 2003.

- Sarı, H., 11. Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, Eğitim Kitapevi Yayınları, Konya, 2002.
- Seyidoğlu, H., Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı, Güzem Can Yayınları, İstanbul, 2003.
- Sümer, M.A., “Ülkemizde ve Dünyada Görme Engellilerin Tarihiçesi”, 5. Mithat Enç Özel Eğitim Günleri, Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Yay., Ank.,1997.
- Sucuoğlu, B., ve Kargın, T., İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları, Morpa, İst. 2006.
- Sönmez, V., Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı, Anı Yayıncılık, Ank. 2003.
- Şahbaz, Ü., Özel Eğitimden Yansımalar 13.Ulusal Özel Eğitim Kongre Bildirileri, Kök Yay., Eskişehir, 2003.
- Şişman, M., Öğretmenliğe Giriş, Pegem A, Ank.,1999.
- Tekin, E., “İşlevsel Ve Etkili Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı”, Anadolu Üniv. Eğitim Fak. Dergisi, C. 6, S 2,1996.
- Uysal, A., Özel Eğitimden Yansımalar 13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, “Kaynaştırma Uygulaması Yapan Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri”, Kök Yay., Eskişehir, 2003.
- UNICEF, 1999.
- Ülgen,G., Eğitim Psikolojisi, Alkım Yay., İst., 1997.
- Vuran, S., “Bireyselleştirilmiş Eğitim Materyallerinin Hazırlanması, Anadolu Üniv. Eğitim Fak. Dergisi, C.6, S.1, 1996.
- Yazıcıoğlu, Y., SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Detay Yayıncılık, Ankara, 2004.

ÖZGEÇMİŞ

Gül Gülsün KAYA 1977 yılında Malatya'da doğmuştur. İlköğrenimini Gümüşhane ve İzmit'te, orta öğrenimini Adapazarı ve İzmit'te tamamladıktan sonra 1995 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümünden mezun olarak, 1999 yılında sınıf öğretmenliğe başlamıştır. 1999-2004 yılları arasında İzmit Merkez Tavşantepe İbrahim Süreyya Yiğit İlköğretim Okulu'nda, 2005-2006 yılları arasında İzmit Merkez Gültepe İlköğretim Okulu'nda sınıf öğretmenliği yapmıştır. Halen Samsun Merkez Dereler Köyü'nde öğretmenlik yapmakta olup, evli ve iki çocuk annesidir.

Gül Gülsün KAYA

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	
Jüri Sayfası	
Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler	
İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler	
Tablolar Listesi	V
Giriş	1

I. BÖLÜM

KAYNAK TARAMASI

1. ÖZEL EĞİTİM	3
1.1. Özel Eğitim Ortamları	11
1.2. Zihinsel Engelli Kurumları	13
1.3. Zihinsel Engelli Çocukların Sınıflandırmaları	15
1.4. Zihinsel Engelli Çocukların Eğitimleri	17
1.4.1. Segregation (Ayrıştırma)	22
1.4.2. İntegration (Kaynaştırma)	23
1.5. Kaynaştırmanın Tanımı	24
1.6. Kaynaştırmanın Amacı	25
1.7. Kaynaştırmanın Yararları	26
1.8. Kaynaştırmanın Başarı Unsurları	30
1.9. Ülkemizde Kaynaştırma Uygulamaları	36
1.10. Diğer Ülkelerde Kaynaştırma Uygulamaları	44
1.10.1. Amerika Birleşik Devletleri	44
1.10.2. İngiltere	46
1.10.3. Almanya	48
1.10.4. İsrail	48
1.10.5. Japonya	49
1.10.6. Tanzanya	49

II. BÖLÜM

METODOLOJİ VE UYGULAMA

1. PROBLEMİN TANIMI	50
1.1. Problem	50
1.2. Amaç	52
1.3. Önem	53
1.4. Sınırlılıklar	53
2. METODOLOJİ	54
2.1. Araştırmanın Yöntemi	54
2.2. Araştırmanın Modeli	54
2.3. Evren ve Örneklem	54
2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	55
3. BULGULAR VE YORUM	55
3.1. Araştırmaya Katılan Normal Öğrencilere Ait Kişisel Özellikler	56
3.2. Normal Öğrencilerin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular	57
3.2.1. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Oyunlara Ayak Uydurup Uyduramadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	57
3.2.2. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kendi Başına İş Yapamayıp, Yardımlarına İhtiyaç Duyup Duymadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	58
3.2.3. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kendilerine Sınırlı Davranıp Davranmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	58
3.2.4. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kendilerine İlgi Çekmek İçin Sataşp Sataşmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	59
3.2.5. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Başkalarına Karşı Saygısız Davranıp Davranmadıklarına	

İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	59
3.2.6. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Zaman Zaman İstenilenin Tam Tersini Yapıp Yapmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	60
3.2.7. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Suça Kolayca İtilip İtilmediğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	60
3.2.8. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Görgü Kurallarına Uyup Uymadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	61
3.2.9. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Derste Ayakta Durarak Öğretmenin Uyarmasına Neden Olup Olmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	61
3.2.10. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Sıkça Tuvalete Gidip Dersin Akışını Bozup Bozmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	62
3.2.11. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Aklına Eseni Yapıp Dersi Bozup Bozmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	62
3.2.12. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Temizlik Kurallarına Uyup Uymadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	63
3.2.13. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Yardım Almadan Kitaplarının Gerekli Sayfalarını Açıp Açamadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	63
3.2.14. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Derste Öğretmenin Vaktini Fazla Alıp Almadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	64
3.2.15. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kasıtlı Olarak Zalimce Davranıp Davranmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	64

3.2.16. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Uyuşuk Olmaları Yüzünden Sürekli Geri Kalıp Kalmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	65
3.2.17. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Okul Kurallarına Uyup Uymadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	65
3.2.18. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Sınıftaki Görevlerini Aksatıp Aksatmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	66
3.2.19. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Lakap Takıp Alaycı Davranıp Davranmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	66
3.2.20. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerine Ve Kendilerine Eşit Davranılmaması Durumunda Üzülüp Üzülmediklerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	67
3.3. Ki- Kare Testi Sonuçları Ve Yorumlanması	
3.3.1. Normal Öğrencilerin Cinsiyet Ve Yaşlarının, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kendileri Huzursuz Edip Etmediklerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	67
3.3.2. Normal Öğrencilerin Cinsiyet Ve Yaşlarının, Kaynaştırma Öğrencileriyle İletişim Kurup Kuramamalarında Etkisine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	69
3.3.3. Normal Öğrencilerin Cinsiyet Ve Yaşlarının, Kaynaştırma Öğrencileriyle Birlikte Eğitim Görmelerinin Fiziksel Ve Ruhsal Zarar Verip Vermemelerine Etkisine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	71
SONUÇ VE ÖNERİLER	72
EKLER	76
KAYNAKÇA	81

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo No.</u>	<u>Sayfa</u>
1. Türkiye’de Özel Eğitim Sınıfları ve Kaynaştırma Eğitimi Sayı Tablosu	38
2. Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımı	56
3. Öğrencilerin Sınıf Seviyeleri	56
4. Öğrencilerin Yaş Durumları	57
5. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Oyunlara Ayak Uydurup Uydurmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	57
6. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kendi Başına İş Yapamayıp Yardımlarına İhtiyaç Duyup Duymadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	58
7. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kendilerine Sınırlı Davranıp Davranmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	58
8. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kendilerine İlgili Çekmek İçin Sataşıp Sataşmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	59
9. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Başkalarına Karşı Saygısız Davranıp Davranmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	59
10. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Zaman Zaman İstenilenin Tam Tersini Yapıp Yapmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	60
11. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Suça Kolayca İtilip İtilemediğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	60
12. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Görgü Kurallarına Uyup Uymadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	61
13. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Derste Ayakta Durarak Öğretmenin Uyarmasına Neden Olup Olmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	61
14. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Derste Sıkça Tuvalete Gidip Dersin Akışını Bozup Bozmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	62
15. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Aklına Eseni Yapıp Dersi Bozup Bozmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	62

16. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Temizlik Kurallarına Uyup Uymadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	63
17. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Yardım Almadan Kitaplarının Gerekli Sayfalarını Açıp Açamadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	63
18. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Derste Öğretmenin Vaktini Fazla Alıp Almadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	64
19. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kasıtlı Olarak Zalimce Davranıp Davranmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	64
20. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Uyuşuk Olmaları Yüzünden Sürekli Geri Kalıp Kalmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	65
21. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Okul Kurallarına Uyup Uymadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	65
22. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Sınıftaki Görevlerini Aksatıp Aksatmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	66
23. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerinin Lakap Takıp Alaycı Davranıp Davranmadıklarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	66
24. Normal Öğrencilerin, Kaynaştırma Öğrencilerine Ve Kendilerine Eşit Davranılmaması Durumunda Üzülüp Üzülmediklerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	67
25. Normal Öğrencilerin Cinsiyet Ve Yaşlarının, Kaynaştırma Öğrencilerinin Kendilerini Huzursuz Edip Etmediklerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	67
26. Ki-Kare Testi Tablosu	68
27. Ki-Kare Testi Tablosu	68
28. Ki-Kare Testi Tablosu	69
29. Normal Öğrencilerin Cinsiyet Ve Yaşlarının, Kaynaştırma Öğrencileriyle İletişim Kurup Kuramamalarına Etkisine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	69
30. Ki-Kare Testi Tablosu	69
31. Ki-Kare Testi Tablosu	70
32. Ki-Kare Testi Tablosu	70

33. Normal Öğrencilerin Cinsiyet Ve Yaşlarının, Kaynaştırma Öğrencileriyle Birlikte Eğitim Görmelerinin Fiziksel Veya Ruhsal Zarar Verip Vermemelerine Etkisine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	71
34. Ki-Kare Testi Tablosu	71
35. Ki-Kare Testi Tablosu	72
36. Ki-Kare Testi Tablosu	72